

Верховний
Суд

ДАЙДЖЕСТ
судової практики
Великої Палати
Верховного Суду

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за січень – травень 2022 року

Зміст

1. Справи, розглянуті з підстав існування виключної правової проблеми	4
1.1. Господарська юрисдикція	4
1.2. Цивільна юрисдикція	8
2. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висловленої раніше позиції Верховного Суду України	11
2.1. Адміністративна юрисдикція	11
2.2. Цивільна юрисдикція	16
3. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висловленої раніше позиції Верховного Суду	25
3.1. Господарська юрисдикція	25
3.2. Цивільна юрисдикція	33
4. Справи, розглянуті з підстав необхідності визначення юрисдикції	41
4.1. Справи, які підлягають розгляду в порядку кримінального судочинства	41
5. Окремі правові позиції Великої Палати Верховного Суду	45
6. Справи, прийняті до провадження Великою Палатою Верховного Суду	60
7. Справи, повернуті Великою Палатою Верховного Суду на розгляд касаційних судів	67

Перелік уживаних скорочень

ВП ВС	– Велика Палата Верховного Суду
ВСУ	– Верховний Суд України
КАС ВС	– Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду
КГС ВС	– Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду
КЦС ВС	– Касаційний цивільний суд у складі Верховного Суду
КАС України	– Кодекс адміністративного судочинства України
ГПК України	– Господарський процесуальний кодекс України
ЗК України	– Земельний кодекс України
КПК України	– Кримінальний процесуальний кодекс України
КУзПБ	– Кодекс України з процедур банкрутства
ЦК України	– Цивільний кодекс України
ЦПК України	– Цивільний процесуальний кодекс України

1. Справи, розглянуті з підстав існування виключної правової проблеми

1.1. Господарська юрисдикція

Системний аналіз статей Закону України «Про іпотеку» (в редакції, чинній до внесення змін Законом України від 3 липня 2018 року № 2478-VIII) та ЦК України дає підстави для висновку, що їх обмежене тлумачення у вигляді припинення основного зобов'язання внаслідок реалізації прав на один із способів забезпечення виконання зобов'язання за наявності інших забезпечень та, при цьому, неповному задоволенні вимог кредитора є несумісним із призначенням інституту забезпечення виконання зобов'язань, його правовою природою і сутністю та суперечить принципам розумності, пропорційності й рівності сторін.

Буквальне застосування положень частини четвертої статті 36 Закону України «Про іпотеку» (в редакції, чинній до внесення змін Законом України від 3 липня 2018 року № 2478-VIII) щодо недійсності наступних вимог кредитора можливе виключно в тих випадках, коли належне та повне виконання основного зобов'язання було забезпечене лише одним способом забезпечення і вказаний спосіб було реалізовано в повному обсязі в позасудовому порядку.

Частина четверта статті 36 Закону України «Про іпотеку» (в редакції, чинній до внесення змін Законом України від 3 липня 2018 року № 2478-VIII) передбачає недійсність наступних вимог кредитора, заявлених не до основного боржника, а щодо виконання боржником основного зобов'язання, що в цьому контексті слід розуміти як недійсність вимог, заявлених до всіх сторін як основного договору, так і забезпечувальних зобов'язань, закріплених в акцесорних договорах.

У разі забезпечення виконання основного зобов'язання двома і більше предметами застави основне зобов'язання не припиняється після звернення стягнення на всі предмети застави або на будь-який з них на вибір заставодержателя, якщо це не потягло повного задоволення його вимог та не закінчився строк на реалізацію права звернення стягнення на інші забезпечувальні зобов'язання

18 січня 2022 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Дочірнього підприємства «Край Проперті» на рішення Господарського суду міста Києва від 18 жовтня 2019 року та постанову Північного апеляційного господарського суду від 25 червня 2020 року у справі за позовом Акціонерного товариства «Міжнародний резервний банк» до Дочірнього підприємства «Край Проперті», Приватного акціонерного товариства «Універсам № 16», треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача 1: Товариство з обмеженою відповідальністю «Сіті-Стейт», Товариство з обмеженою відповідальністю «Сітістейтсервіс», Товариство з обмеженою відповідальністю «Консалтингова фірма «Прометей», про стягнення 44 371 014,76 дол. США, що у гривневому еквіваленті становить 1 159 188 722,84 грн, а також 445 927 447,65 грн

пені, що разом становить 1 605 116 170,49 грн, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

22 вересня 2011 року між Публічним акціонерним товариством «Дочірній банк Сбербанку Росії» (далі – ПАТ «ДБСР»), правонаступником якого є позивач, та ДП «Край Проперті» було укладено договір про відкриття кредитної лінії № 119 <...>, належне виконання якого забезпечується договорами застави рухомого майна, іпотеки та поруки.

Також 22 вересня 2011 року між ПАТ «ДБСР» та ДП «Край Проперті» було укладено договір про відкриття кредитної лінії № 120.

За змістом пункту 2.1 договору № 120 в редакції договору про внесення змін від 23 грудня 2016 року № 12 належне виконання позичальником зобов'язань по цьому договору забезпечується тими ж засобами забезпечення, що і за договором № 119 в редакції договору про внесення змін від 23 грудня 2016 року № 13.

У зв'язку з невиконанням ДП «Край Проперті» обов'язку з повернення суми кредиту за договорами № 119 та № 120 позивач звернувся до поручителя за договором поруки з повідомленням-вимогою від 15 вересня 2017 року про погашення повної суми заборгованості за вказаними кредитними договорами.

28 листопада 2017 року рішенням Господарського суду міста Києва, залишеним без змін постановою Київського апеляційного господарського суду від 12 березня 2018 року та постановою Верховного Суду від 15 травня 2018 року, стягнуто з ДП «Край Проперті» на користь ПАТ «Сбербанк» 100 000,00 доларів США заборгованості за договором № 120.

20 грудня 2017 року ПАТ «Сбербанк» в позасудовому порядку звернуло стягнення на предмети іпотеки, передані як забезпечення виконання ДП «Край Проперті» грошового зобов'язання за договорами № 119 та № 120, шляхом реєстрації права власності.

З урахуванням часткового стягнення заборгованості за рішенням суду та прийняття банком у власність іпотечного майна позивач зменшив позовні вимоги та заявив до стягнення з відповідачів солідарно заборгованість в розмірі 44 371 014,76 дол США та 445 927 447,65 грн, що утворилася за договором №119 та №120.

Позовні вимоги до ПАТ «Універсам № 16» обґрунтовані укладеним між ПАТ «ДБСР» (кредитор) та ПАТ «Універсам № 16» (поручитель) договором поруки.

Задовольняючи позовні вимоги повністю, суди попередніх інстанцій відхилили твердження ДП «Край Проперті» про те, що після реалізації позивачем позасудового способу звернення стягнення на предмети іпотеки всі наступні вимоги є припиненими, та зазначили, що забезпечувальне зобов'язання має додатковий (акцесорний) характер, а не альтернативний основному, тобто саме лише набуття кредитором права власності на предмет іпотеки в цій справі не припинило заставу рухомого майна, переданого боржником з метою забезпечення виконання основного зобов'язання.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до частини четвертої статті 36 Закону України «Про іпотеку» (в редакції, чинній на момент спірних правовідносин) після завершення позасудового врегулювання будь-які наступні вимоги іпотекодержателя щодо виконання боржником основного зобов'язання є недійсними.

Разом з тим, відповідно до частини другої статті 4 ЦК України основним актом цивільного законодавства України є ЦК України.

За змістом статті 599 ЦК України зобов'язання припиняється виконанням, проведеним належним чином.

Відповідно до статті 546 ЦК України у редакції, чинної на час виникнення спірних правовідносин, виконання зобов'язання може забезпечуватися неустойкою, порукою, гарантією, заставою, притриманням, завдатком. Договором або законом можуть бути встановлені інші види забезпечення виконання зобов'язання.

Відповідно до частини п'ятої статті 590 ЦК (в редакції, чинній на момент спірних правовідносин) якщо предметом застави є дві або більше речей (два або більше прав), стягнення може бути звернене на всі ці речі (права) або на будь-яку з речей (прав) на вибір заставодержателя. Якщо заставодержатель зверне стягнення на одну річ (одне право), але його вимогу не буде задоволено в повному обсязі, він зберігає право застави на інші речі (права), які є предметом застави.

Зазначене положення узгоджується з приписами частини п'ятої статті 33 Закону України «Про іпотеку» (в редакції, чинній на момент спірних правовідносин), згідно з якою, якщо предметом іпотеки є два або більше об'єкти нерухомого майна, стягнення звертається в обсязі, необхідному для повного задоволення вимог іпотекодержателя.

Слід констатувати, що норми ЦК України та Закону України «Про іпотеку», які були чинними на момент виникнення спірних правовідносин, передбачали можливість забезпечення виконання зобов'язання шляхом передачі в іпотеку декількома іпотекодателями декількох об'єктів нерухомого майна і кредитор мав право на задоволення своїх вимог за рахунок будь-якого з об'єктів або їх усіх, якщо їхня сукупна вартість була необхідною для погашення заборгованості іпотекодавця в повному обсязі.

Тобто законодавець пов'язав задоволення вимог іпотекодержателя за рахунок предметів іпотеки, в тому числі шляхом позасудового врегулювання на підставі договору, саме з обсягом невиконаного зобов'язання, що не означає, що отримання у власність одного з предметів іпотеки у будь-якому випадку має наслідком припинення основного зобов'язання в повному обсязі.

Законом № 2478-VIII від 03 липня 2018 року частину четверту статті 36 Закону України «Про іпотеку» було доповнено. Зокрема, передбачено, що у разі якщо вимоги іпотекодержателя забезпечені декількома предметами іпотеки (у тому числі за декількома договорами іпотеки), а позасудове звернення стягнення здійснюється за рахунок окремого предмета іпотеки, іпотекодержатель має право вимагати (у тому числі шляхом позасудового врегулювання) виконання зобов'язання боржником та/або іпотекодавцем в частині, що залишилася

невиконаною після завершення позасудового врегулювання за таким окремим предметом іпотеки.

Системний аналіз змісту наведених правових норм дає підстави для висновку, що їхнє обмежене тлумачення у вигляді припинення основного зобов'язання внаслідок звернення стягнення на один із предметів забезпечення за наявності інших забезпечень та, при цьому, неповному задоволенні вимог кредитора є несумісним з призначенням інституту забезпечення виконання зобов'язань, його правовою природою і сутністю та суперечить принципам розумності, пропорційності і рівності сторін, адже фактично позбавляє юридичного сенсу законодавчі приписи, якими передбачено право кредитора забезпечити виконання основного зобов'язання за рахунок кількох предметів іпотеки та інших способів забезпечення зобов'язання відповідно до умов кредитних договорів у разі, якщо можливість реалізації таких способів забезпечення не вичерпана.

Тобто буквальне застосування положень частини четвертої статті 36 Закону України «Про іпотеку» (в редакції, чинній до внесення змін Законом України від 03 липня 2018 року № 2478-VIII) можливе виключно в тих випадках, коли належне та повне виконання основного зобов'язання було забезпечене лише одним способом забезпечення, і вказаний спосіб було реалізовано у повному обсязі в позасудовому порядку.

Велика Палата Верховного Суду зазначає, що частина четверта статті 36 Закону України «Про іпотеку» (в редакції, чинній на момент виникнення спірних правовідносин) передбачає недійсність наступних вимог кредитора, заявлених не до основного боржника, а щодо виконання боржником основного зобов'язання, що в цьому контексті слід розуміти як недійсність вимог, заявлених до усіх сторін як основного договору, так і забезпечувальних зобов'язань, закріплених в акцесорних договорах.

У випадку забезпечення виконання основного зобов'язання двома і більше предметами застави, основне зобов'язання не припиняється після звернення стягнення на всі предмети застави або на будь-який з них на вибір заставодержателя, якщо це не потягло повного задоволення його вимог та не закінчився строк на реалізацію права звернення стягнення на інші забезпечувальні зобов'язання.

Разом з тим у матеріалах справи відсутні дані про звернення позивачем стягнення на заставлене майно та майнові права, якими забезпечувалося належне боржником виконання зобов'язань за основними кредитними договорами.

Таким чином, Велика Палата Верховного Суду залишила касаційну скаргу без задоволення, а судові рішення – без змін.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 18 січня 2022 року у справі № 910/17048/17 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103133042>.

1.2. Цивільна юрисдикція

Визнання укладеним договором про пайову участь у розвитку інфраструктури населеного пункту за відсутності на час розгляду справи норми статті 40 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», яка зобов'язувала б замовника будівництва об'єкта укласти вказаний договір, не є належним способом захисту прав органу місцевого самоврядування.

У зв'язку з порушенням замовником будівництва зобов'язання про укладення договору про пайову участь у розвитку інфраструктури населеного пункту та сплати пайового внеску в органу місцевого самоврядування виникає право вимагати стягнення коштів на підставі статті 1212 ЦК України

Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом Департаменту економіки та комунального майна Харківської міської ради до ОСОБА_1, третя особа – Харківська міська рада, про визнання договору укладеним за касаційною скаргою Департаменту економіки та комунального майна Харківської міської ради на рішення Московського районного суду міста Харкова від 12 березня 2020 року та постанову Харківського апеляційного суду від 02 вересня 2020 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 є замовником об'єкта «реконструкція гаражного боксу літ. «З-2» під кафе», що розташований на АДРЕСА_1.

16 березня 2018 року Інспекцією державного архітектурно-будівельного контролю Департаменту територіального контролю Харківської міської ради зареєстровано декларацію про готовність об'єкта до експлуатації, в якій зазначено, що відповідач проводив реконструкцію вищевказаного гаражного боксу.

На дату прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом зазначеного об'єкта ОСОБА_1 не уклала договору про пайову участь у розвитку інфраструктури міста Харкова.

28 серпня 2018 року Департамент економіки та комунального майна Харківської міської ради звернувся до ОСОБА_1 з пропозицією укласти договір про пайову участь у розвитку інфраструктури м. Харкова при проведенні реконструкції вищевказаного гаражного боксу та надіслав для підписання два примірники договору про пайову участь у розвитку інфраструктури.

Проте відповідач до позивача для укладення договору про пайову участь у розвитку інфраструктури міста не звертався та пайового внеску не сплатив.

Відмовляючи у задоволенні позову, суди попередніх інстанцій виходили з того, що з 01 січня 2020 року стаття 40 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17 лютого 2011 року № 3038-VI (далі – Закон № 3038-VI), яка зобов'язувала замовника будівництва укласти договір про пайову участь у розвитку інфраструктури населеного пункту, втратила чинність, тому й обов'язок відповідача укласти відповідний договір на час розгляду справи

судом відсутній. Відтак суд не наділений повноваженнями визнати укладеним вказаний договір з дня набрання рішенням суду законної сили.

ОЦІНКА СУДУ

Станом на момент виникнення спірних правовідносин була чинною стаття 40 Закону № 3038-VI, відповідно до якої замовник будівництва, який має намір щодо забудови земельної ділянки у відповідному населеному пункті, зобов'язаний взяти участь у створенні і розвитку інженерно-транспортної та соціальної інфраструктури населеного пункту, крім випадків, передбачених частиною четвертою цієї статті.

Зі змісту статті 40 Закону № 3038-VI, яка була чинною на момент виникнення спірних правовідносин та на момент звернення з цим позовом до суду, випливає, що у наведених у цьому Законі випадках перерахування замовником об'єкта будівництва до відповідного місцевого бюджету коштів для створення і розвитку інфраструктури населеного пункту є обов'язком, а не правом забудовника, який виникає на підставі положень закону, а положення договору лише визначають суму, що належить до перерахування. Тому укладення в таких випадках договору про пайову участь у розвитку інфраструктури населеного пункту, який опосередковує відповідний платіж, було обов'язковим на підставі закону.

Разом з тим 01 січня 2020 набули чинності норми Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання інвестиційної діяльності в Україні» від 20 вересня 2019 року № 132-IX, якими статтю 40 Закону № 3038-VI виключено.

За змістом цього Закону та прикінцевих та перехідних положень до нього, з 01 січня 2020 року у замовників будівництва відсутній обов'язок укладати з органом місцевого самоврядування відповідний договір про пайову участь у розвитку інфраструктури населеного пункту. Дійсними та такими, що продовжують свою дію до моменту їх виконання, є лише договори про пайову участь, укладені до 01 січня 2020 року.

Відповідно до статті 5 ЦК України акти цивільного законодавства регулюють відносини, які виникли з дня набрання ними чинності <...>. Якщо цивільні відносини виникли раніше і регулювалися актом цивільного законодавства, який втратив чинність, новий акт цивільного законодавства застосовується до прав та обов'язків, що виникли з моменту набрання ним чинності.

У певних випадках після скасування нормативного акта має місце його застосування компетентними органами до тих відносин, які виникли до втрати ним чинності та продовжують існувати у подальшому. Такі правовідносини є триваючими. При цьому триваючі правовідносини повинні виникнути під час дії норми права, що їх регулює, та існувати після втрати нею чинності.

Стаття 40 № 3038-VI визначала зобов'язання замовника будівництва, який має намір забудови земельної ділянки, шляхом перерахування до відповідного місцевого бюджету коштів для створення і розвитку інфраструктури населеного пункту, де здійснюється будівництво, у строк до прийняття об'єкта в експлуатацію. Прийняття об'єкта в експлуатацію є строком, з якого вважається, що забудовник

порушує зазначені зобов'язання. Одночасно з прийняттям об'єкта в експлуатацію у відповідності із частиною другою статті 331 ЦК України забудовник стає власником забудованого об'єкта, а відтак і правовідносини забудови земельної ділянки припиняються.

Аналізуючи правову природу цих правовідносин, можна зробити висновок, що з моменту завершення будівництва та прийняття новозбудованого об'єкта в експлуатацію правовідносини забудови припиняються, а тому не можна вважати, що на них поширюються положення статті 40 Закону № 3038-VI після втрати нею чинності.

Крім того, пунктом 2 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання інвестиційної діяльності в Україні» визначено, що ця норма права застосовується лише до договорів, які підписані до 1 січня 2020 року. Саме у цьому випадку правовідносини з оплати участі в інфраструктурі населеного пункту є триваючими та до них можуть застосовуватись положення норми права, що втратила чинність. Якщо ж договори під час дії цієї норми укладено не було, то немає підстав вважати, що такі правовідносини виникли та тривають.

Зі змісту норм статей 631, 649 ЦК України слідує, що судом розглядаються спори, що виникають при укладанні договорів, укладення яких є обов'язковим на підставі закону. При цьому день набрання чинності рішенням суду, яким вирішено питання щодо переддоговірного спору, вважається днем укладення відповідного договору, якщо рішенням суду не визначено інше.

Однак з 1 січня 2020 року скасовано дію статті 40 Закону № 3038-VI, яка передбачала обов'язкове укладення договору, тому визнання судом договору про пайову участь у розвитку інфраструктури населеного пункту укладеним та встановлення цивільних прав та обов'язків сторін договору на майбутнє на підставі нормативно-правового акта, який було скасовано, суперечитиме принципу правової визначеності та не дозволить суду захистити право сторони належним способом.

Відтак якщо на час здачі новозбудованого об'єкта до експлуатації або ухвалення судового рішення було скасовано норму статті закону, яка зобов'язувала укласти договір про участь у розвитку інфраструктури населеного пункту, то суд не має підстав для задоволення позову обраним позивачем способом, а саме зобов'язати укласти договір або визнати договір укладеним.

У зв'язку з відмовою забудовника від укладання договору про пайову участь у розвитку інфраструктури населеного пункту права органу місцевого самоврядування на отримання коштів на розвиток інфраструктури населеного пункту є порушеними і в органу місцевого самоврядування виникає право вимагати стягнення коштів, обов'язок сплати яких був встановлений законом.

У такому разі суд має виходити з того, що замовник будівництва без достатньої правової підстави за рахунок органу місцевого самоврядування зберіг у себе кошти, які мав заплатити як пайовий внесок у розвиток інфраструктури

населеного пункту, а отже, зобов'язаний повернути ці кошти на підставі частини першої статті 1212 ЦК України.

Суди першої та апеляційної інстанції установили, що декларація про готовність до експлуатації гаражного боксу була зареєстрована ОСОБА_1 16 березня 2018 року. Водночас на дату прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом зазначеного об'єкта ОСОБА_1 не уклала договору про пайову участь у розвитку інфраструктури міста Харкова.

Позивач, звертаючись до суду з позовом про визнання укладеним договором про пайову участь у розвитку інфраструктури населеного пункту, має на меті захистити своє право шляхом зобов'язання замовника будівництва сплатити пайову участь у розвитку інфраструктури населеного пункту та у зв'язку із цим просить суд встановити права та обов'язки сторін за вказаним договором з дня набрання рішенням суду законної сили.

Водночас Велика Палата Верховного Суду зазначає, що визнання судом укладеним договором про пайову участь у розвитку інфраструктури населеного пункту укладеним та встановлення цивільних прав та обов'язків сторін договору на майбутнє за відсутності на час розгляду справи норми статті 40 Закону № 3038-VI, яка зобов'язувала замовника будівництва об'єкта укласти вказаний договір, суперечитиме принципу правової визначеності та не дозволить суду захистити право сторони належним способом.

У зв'язку з порушенням замовником будівництва зобов'язання про укладення договору про пайову участь у розвитку інфраструктури населеного пункту та сплати пайового внеску у позивача виникає право вимагати стягнення коштів на підставі статті 1212 ЦК України.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 14 грудня 2021 року у справі № 643/21744/19 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102419275>.

2. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висловленої раніше позиції Верховного Суду України

2.1. Адміністративна юрисдикція

ВП ВС відступила від правового висновку ВСУ та КАС ВС щодо зменшення відсоткового розміру суми грошового забезпечення при перерахунку пенсії, визначивши, що при перерахунку пенсії з 1 січня 2018 року відповідно до статті 63 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» на основі постанов Кабінету Міністрів України немає підстав для застосування механізму нового обчислення пенсії за нормами частини першої статті 13 цього Закону в редакції Закону України «Про внесення змін до деяких законів України з питань пенсійного забезпечення та соціального захисту військовослужбовців», яка застосовується саме при першому призначенні пенсії.

При перерахунку пенсії змінною величиною є лише розмір грошового забезпечення, з якого обчислюється розмір пенсії, натомість відсоткове значення розміру основної пенсії, яке було визначене при її призначенні, є незмінним

16 лютого 2022 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Донецького окружного адміністративного суду від 14 серпня 2019 року та постанову Першого апеляційного адміністративного суду від 06 листопада 2019 року у справі за позовом ОСОБА_1 до Головного управління Пенсійного фонду України в Донецькій області (далі – ГУ ПФУ в Донецькій області, ПФУ відповідно) про визнання дій протиправними, зобов'язання вчинити певні дії, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 є військовим пенсіонером, учасником ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС категорії 1, особою з інвалідністю III групи, перебуває на обліку в ГУ ПФУ в Донецькій області.

12 грудня 2002 року Чернівецький обласний військовий комісаріат призначив позивачу пенсію по інвалідності відповідно до Закону України від 09 квітня 1992 року № 2262-XII «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» (у редакції, чинній на час призначення пенсії; далі – Закон № 2262-XII) у розмірі 93 % відповідних сум грошового забезпечення, а саме: 50 % – за вислугу 20 років, 33 % – за кожний рік вислуги понад 20 років (11 років * 3 %), 10 % – як ліквідатору наслідків Чорнобильської катастрофи.

ГУ ПФУ в Донецькій області провело перерахунок пенсії ОСОБА_1 з 01 січня 2018 року на підставі довідки про розмір грошового забезпечення від 27 березня 2018 року, виданої Донецьким ОВК відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року № 103 «Про перерахунок пенсій особам, які звільнені з військової служби, та деяким іншим категоріям осіб» (далі – Постанова № 103). При цьому основний розмір пенсії позивача склав 83 % відповідних сум грошового забезпечення <...>.

Вважаючи дії ГУ ПФУ в Донецькій області щодо зменшення основного розміру пенсії з 93 до 83 % відповідних сум грошового забезпечення та перерахунку пенсії без урахування додаткових видів грошового забезпечення протиправними, позивач звернувся до суду із цим позовом.

ОЦІНКА СУДУ

Щодо перерахунку пенсії за вислугу років у зв'язку з підвищенням грошового забезпечення на підставі Постанови № 704 без урахування у його складі додаткових видів грошового забезпечення

Відповідно до частини четвертої статті 63 Закону № 2262-XII (тут і далі - у редакції, чинній на час перерахунку пенсії позивача) усі призначені за цим Законом пенсії підлягають перерахунку у зв'язку з підвищенням грошового забезпечення відповідних категорій військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, на умовах, у порядку та розмірах, передбачених Кабінетом Міністрів України. У разі якщо внаслідок перерахунку пенсій, передбаченого

цією частиною, розміри пенсій звільненим зі служби військовослужбовцям, особам, які мають право на пенсію за цим Законом, є нижчими, зберігаються розміри раніше призначених пенсій.

Порядок проведення перерахунку пенсій, призначених відповідно до Закону № 2262-XII, затверджений Постановою № 45.

30 серпня 2017 року Кабінет Міністрів України прийняв Постанову № 704, якою встановив, зокрема, що грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу складається з посадового окладу, окладу за військовим (спеціальним) званням, щомісячних (підвищення посадового окладу, надбавки, доплати, винагороди, які мають постійний характер, премії) та одноразових додаткових видів грошового забезпечення (пункт 2).

У подальшому 21 лютого 2018 року Кабінет Міністрів України прийняв Постанову № 103, пунктом 1 якої зобов'язав перерахувати пенсії, призначені згідно із Законом № 2262-XII до 01 березня 2018 року (крім пенсій, призначених згідно із цим Законом особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ (міліції) та поліцейським), з урахуванням розміру окладу за посадою, військовим (спеціальним) званням, відсоткової надбавки за вислугу років за відповідною або аналогічною посадою, яку особа займала на дату звільнення зі служби <... >, що визначені станом на 01 березня 2018 року відповідно до Постанови № 704.

Також Постановою № 103 було внесено низку змін до Порядку № 45, зокрема: додаток 2 викладено в новій редакції, відповідно до якої відсутні такі складові грошового забезпечення, як щомісячні додаткові види грошового забезпечення (надбавки, доплати, підвищення) та премії.

Перерахунок пенсії здійснюється на момент виникнення такого права і проводиться у строки, передбачені частинами другою і третьою статті 51 Закону № 2262-XII. Якщо внаслідок перерахунку розмір зменшується, пенсія виплачується в раніше встановленому розмірі.

Під час перерахунку пенсій використовуються такі види грошового забезпечення, як посадовий оклад, оклад за військовим (спеціальним) званням та відсоткова надбавка за вислугу років на момент виникнення права на перерахунок пенсії за відповідною або аналогічною посадою та військовим (спеціальним) званням.

Постанова № 704 набрала чинності 01 березня 2018 року.

Таким чином, у зв'язку зі змінами в грошовому забезпеченні військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу, передбаченими Постановою № 704, та з огляду на зазначені вище положення частини другої статті 51 Закону № 2262-XII у колишніх військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу виникло право на перерахунок пенсії з 01 січня 2018 року.

Як установили суди першої та апеляційної інстанцій, Донецький ОВК на виконання Постанови № 103 склав та направив до ГУ ПФУ в Донецькій області довідку від 27 березня 2018 року про розмір грошового забезпечення ОСОБА_1 з урахуванням показників посадового окладу, окладу за спеціальним званням

та надбавки за вислугу років. Дій Донецького ОВК стосовно складання зазначеної довідки для перерахунку пенсії без урахування показників додаткових видів грошового забезпечення позивач не оскаржував.

Велика Палата Верховного Суду зауважує, що орган ПФУ має право перевіряти правильність складення довідок щодо формального змісту, однак правом самостійно визначати складові та розмір грошового забезпечення осіб, пенсії яких підлягають перерахунку, відповідач не наділений.

Таким чином, не врахувавши під час перерахунку пенсії позивачу додаткові види грошового забезпечення, а саме надбавки за кваліфікацію (7 % від посадового окладу), вчений ступінь кандидата наук (5 % від посадового окладу), вчене звання доцента (5 % від посадового окладу), відповідач діяв відповідно до законодавства, чинного на час виникнення у позивача права на перерахунок пенсії, а саме Закону № 2262-XII, Постанови № 103, Порядку № 45.

Щодо зменшення розміру пенсії за вислугу років позивача як військовослужбовця, який брав участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи під час проходження служби і віднесений до категорії 1, при її перерахунку на 10 % відповідних сум грошового забезпечення

Відповідно до пункту «в» частини першої статті 13 Закону № 2262-XII (у редакції, чинній на час призначення пенсії позивачу) пенсії за вислугу років призначаються в таких розмірах: в) особам, зазначеним у пунктах «а» і «б» цієї статті, які брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи під час проходження служби і віднесені до категорії 1, розмір пенсії за вислугу років збільшується на 10 процентів, а віднесеним до категорій 2, 3 - на 5 процентів відповідних сум грошового забезпечення.

З набуттям чинності Законом № 3591-IV нова редакція пункту «в» частини першої статті 13 Закону № 2262-XII не передбачала указаної 10-відсоткової доплати особам, які брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи і віднесені до категорії 1.

Перерахунок призначених відповідно до Закону № 2262-XII пенсій визначено статтею 63 цього Закону (у редакції, чинній на час проведення перерахунку пенсії позивачу). Усі призначені за цим Законом пенсії підлягають перерахунку у зв'язку з підвищенням грошового забезпечення відповідних категорій військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, на умовах, у порядку та розмірах, передбачених Кабінетом Міністрів України. У разі якщо внаслідок перерахунку пенсій, передбаченого цією частиною, розміри пенсій звільненим зі служби військовослужбовцям, особам, які мають право на пенсію за цим Законом, є нижчими, зберігаються розміри раніше призначених пенсій.

Таким чином, відсотковий розмір пенсії до відповідних сум грошового забезпечення при її призначенні встановлюється статтею 13 Закону № 2262-XII саме на час призначення пенсії. Натомість розміри складових грошового забезпечення, з яких обчислюється пенсія при її перерахунку на підставі статті 63 Закону № 2262-XII, визначаються на умовах, у порядку та розмірах, передбачених Кабінетом Міністрів України.

Складові грошового забезпечення, з яких обчислюється та перераховується пенсія, та їх розміри, не є сталими і регулюються постановами Кабінету Міністрів України.

Водночас відсоткове співвідношення раніше призначеної відповідно до статті 13 Закону № 2262-XII пенсії до відповідних сум грошового забезпечення є сталим, оскільки установлюється на день призначення пенсії.

Суди попередніх інстанцій установили, що пенсія за вислугу років була призначена позивачу в грудні 2002 року відповідно до пунктів «а», «в» частини першої статті 13 Закону № 2262-XII, її розмір складав 93 % від грошового забезпечення, у тому числі 10 % - збільшення розміру пенсії на підставі пункту «в» частини першої статті 13 цього Закону як особі, яка брала участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи під час проходження служби і віднесена до категорії 1.

На час виникнення спірних правовідносин стаття 13 Закону № 2262-XII була чинною у редакції Закону № 3591-IV, яка не передбачала вказаної 10-відсоткової доплати особам, що брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи і віднесені до категорії 1.

Проте застосування органом ПФУ при перерахунку пенсії позивача положень статті 13 Закону № 2262-XII у редакції Закону № 3591-IV є протиправним, оскільки ця норма стосується призначення нових, а не перерахунку раніше призначених пенсій. До того ж статтею 58 Конституції України закріплено принцип незворотності нормативно-правових актів у часі.

Отже, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку про те, що при перерахунку пенсії позивача з 01 січня 2018 року відповідно до статті 63 Закону № 2262-XII на основі постанов № 103 і 704 немає підстав для застосування механізму нового обчислення пенсії за нормами частини першої статті 13 цього Закону, яка застосовується саме при першому призначенні пенсії. При перерахунку пенсії змінною величиною є лише розмір грошового забезпечення, з якого обчислюється розмір пенсії, натомість відсоткове значення розміру основної пенсії, яке було визначене при її призначенні, є незмінним.

Оскільки Верховний Суд України та Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду помилково застосували до спірних правовідносин норму статті 13 Закону № 2262-XII у редакції Закону № 3591-IV, яка регулює питання призначення пенсій, Велика Палата Верховного Суду вважає за необхідне відступити від висновку Верховного Суду України та Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду про те, що оскільки на момент здійснення перерахунку пенсії стаття 13 Закону № 2262-XII у редакції Закону № 3591-IV не передбачала 10-відсоткового збільшення пенсії для військовослужбовців, які брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи під час проходження служби і віднесені до категорії 1, а інша норма, яка б установлювала таку доплату, у чинному законодавстві України відсутня, то правових підстав для нарахування наведеної 10-відсоткової доплати для зазначених військовослужбовців немає.

Велика Палата Верховного Суду, відступаючи від указанного вище висновку Верховного Суду України та Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду, висувала, що позов ОСОБА_1 підлягає частковому задоволенню. При цьому з урахуванням обставин справи належним та ефективним способом судового захисту прав скаржника є визнання протиправною відмови ГУ ПФУ в Донецькій області в перерахунку та виплаті пенсії за вислугу років позивача, обчисленої із застосуванням 93 % відповідних сум грошового забезпечення, та зобов'язання відповідача здійснити з 01 січня 2018 року перерахунок та виплату пенсії ОСОБА_1 відповідно до статті 63 Закону № 2262-XII у порядку і розмірах, визначених постановами № 704 і 103, виходячи з відсоткового значення розміру пенсії 93 % відповідних сум грошового забезпечення з урахуванням виплачених сум.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 16 лютого 2022 року у справі № 200/7786/19-а можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104415081>.

2.2. Цивільна юрисдикція

ВП ВС підтримала правовий висновок ВСУ щодо застосування частини п'ятої статті 10 Закону України «Про захист прав споживачів», визначивши, що до спірних правовідносин споживача фінансових послуг та банку в разі невиконання банком рішення суду про стягнення відсотків за договором банківського вкладу підлягає застосуванню частина п'ята статті 10 Закону України «Про захист прав споживачів», яка передбачає нарахування пені. Базою нарахування пені слід вважати проценти на суму вкладу або дохід в іншій формі (статті 1058, 1061 ЦК України), що підлягає сплаті банком вкладникові за використання вкладу. Сума вкладу не може бути врахована в базі нарахування пені відповідно до приписів частини п'ятої статті 10 Закону України «Про захист прав споживачів».

Набрання законної сили рішенням про присудження не змінює і не припиняє того зобов'язання, до примусового виконання обов'язку з якого присуджений боржник. Тому немає жодних підстав вважати, що в разі присудження відсотків за договором банківського вкладу за рішенням суду таке зобов'язання виникає не з договору, а з рішення суду про задоволення вимог вкладника

25 січня 2022 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу, відкриту за позовом ОСОБА_1 до Публічного акціонерного товариства «Комерційний банк «Фінансова ініціатива» (далі – ПАТ «КБ «Фінансова ініціатива») про стягнення заборгованості, захист прав споживача фінансових послуг за касаційною скаргою ОСОБА_1 на рішення Шевченківського районного суду міста Києва від 18 травня 2016 року та постанову Апеляційного суду міста Києва від 25 липня 2018 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

25 лютого 2014 року між ОСОБА_1 та ПАТ «КБ «Фінансова ініціатива» укладений договір банківського вкладу «Інтернаціональний» в іноземній валюті на суму 17 000,00 дол США зі ставкою 12,75 % річних. На виконання умов цього договору позивач вніс 17 000,00 дол США через касу відділення банку готівкою на вкладний (депозитний) рахунок.

За заявою позивача про дострокове розірвання зазначеного договору банківського вкладу від 25 лютого 2014 року у вересні 2014 року відповідач виплатив частково відсотки, нараховані до дня витребування вкладу, та здійснив часткові виплати на загальну суму 8 080,00 дол США. Решту зазначеного банківського вкладу відповідач не повернув.

Рішенням Шевченківського районного суду міста Києва від 20 листопада 2014 року у справі № 761/29783/14-ц, яке залишене без змін ухвалою Апеляційного суду міста Києва від 24 грудня 2014 року, позов ОСОБА_1 до ПАТ «КБ «Фінансова ініціатива» задоволений частково: з відповідача на користь ОСОБА_1 стягнута заборгованість щодо невиплаченого депозиту за договором банківського вкладу від 25 лютого 2014 року (обліковується на поточному рахунку позивача) у сумі 8 920,15 дол США, відсотки та три проценти річних – 140 232,89 грн.

24 лютого 2015 року постановою головного державного виконавця ВДВС Печерського РУЮ у м. Києві відкрите виконавче провадження № 46640346 про стягнення з ПАТ «КБ «Фінансова ініціатива» коштів у сумі 9 258,70 дол США, запропоновано боржнику добровільно виконати судові рішення у строк до 03 березня 2015 року.

Судове рішення від 20 листопада 2014 року фактично виконане лише 03 червня 2015 року, грошові кошти в сумі 9 258,70 дол США надійшли з рахунку для обліку стягнених сум ВДВС Печерського РУЮ у м. Києві на поточний рахунок позивача.

Відповідне рішення суду відповідач не виконував з 20 листопада 2014 року до 03 червня 2015 року.

Позивач у цій справі, покликаючись на порушення власних прав споживача внаслідок неналежного виконання банком зобов'язань за депозитним договором, просив суд стягнути з банку відсотки за користування грошовими коштами, три проценти річних на суму основного боргу та пеню за прострочення виконання зобов'язання відповідно до частини п'ятої статті 10 Закону України «Про захист прав споживачів» за період з 20 листопада 2014 року до 03 червня 2015 року.

Відмовивши в позові в частині стягнення пені, суди зазначили, що до спірних правовідносин не підлягає застосуванню частина п'ята статті 10 Закону України «Про захист прав споживачів», оскільки рішення суду про стягнення коштів не є фінансовою послугою банку.

ОЦІНКА СУДУ

За договором банківського вкладу (депозиту) одна сторона (банк), що прийняла від другої сторони (вкладника) або для неї грошову суму (вклад), що надійшла, зобов'язується виплачувати вкладникові таку суму та проценти на неї або дохід

в іншій формі на умовах та в порядку, встановлених договором (частина перша статті 1058 ЦК України).

Вкладник за договором депозиту є споживачем фінансових послуг, а банк – їх виконавцем, який несе відповідальність за неналежне надання цих послуг.

Договір банківського вкладу (депозиту) належить до виплатних договорів за ознакою наявності в банку обов'язку виплатити вкладнику крім суми вкладу також і проценти на неї або дохід в іншій формі (статті 1058, 1061 ЦК України).

У загальноприйнятому розумінні поняття «вартість послуги» – це грошові кошти у визначеному сторонами відповідного договору розмірі, які споживач сплачує виконавцю за надану останнім послугу.

При цьому такі кошти після виконання договору залишаються у виконавця і не повертаються споживачеві. Тому внесені споживачами на відповідні рахунки в банку грошові кошти як за договором банківського вкладу, так і за договором банківського рахунка за жодних обставин не можна вважати вартістю відповідних банківських послуг, оскільки такі кошти завжди підлягають поверненню споживачам, тобто не є платою виконавцю за надані ним послуги. Виходячи з наведеного розмір внесених споживачами в банк грошових коштів за договорами банківського вкладу та банківського рахунка не може бути базою для обчислення пені на підставі частини п'ятої статті 10 Закону про захист прав споживачів.

Таким чином, Велика Палата Верховного Суду вважає, що до спірних правовідносин споживача фінансових послуг та банку в разі невиконання банком рішення суду про стягнення відсотків за договором банківського вкладу на час звернення вкладника до суду підлягає застосуванню частина п'ята статті 10 Закону про захист прав споживачів, а тому погоджується з аналогічними за змістом правовими висновками, викладеними в постановках Верховного Суду України від 28 вересня 2016 року у справі № 180/1179/15-ц (провадження № 6-1699цс16) та від 13 березня 2017 року у справі № 761/14537/15-ц (провадження № 6-2128цс16), та не вбачає підстав для відступу від них.

Разом із тим Велика Палата Верховного Суду зауважує, що дійсний зміст приписів частини п'ятої статті 10 Закону про захист прав споживачів слід трактувати так, що пеня має бути виплачена виконавцем та має рахуватися від суми, що складає грошовий вимір відплатності відповідного договору. У такому разі згідно із частиною п'ятою статті 10 Закону про захист прав споживачів базою нарахування пені слід вважати розмір процентів на суму вкладу або дохід в іншій формі, що є платою фінансової установи за використання коштів споживача (статті 1058, 1061 ЦК України). Сама сума вкладу не може бути врахована в базі нарахування пені відповідно до приписів частини п'ятої статті 10 Закону про захист прав споживачів.

Також Велика Палата Верховного Суду звернула увагу, що відповідно до статті 599 ЦК України зобов'язання припиняється виконанням, проведеним належним чином.

Рішення про стягнення грошового боргу (у тому числі й присудження відсотків за договором банківського вкладу) є типовим рішенням про присудження

й лише надає праву вимоги кредитора ознак безпосередньої примусовості у реалізації, нічого не змінюючи у змісті самого спірного правовідношення.

Набрання законної сили рішенням про присудження не змінює і не припиняє того зобов'язання, до примусового виконання обов'язку з якого присуджений боржник.

Так, Велика Палата Верховного Суду висноує, що набрання законної сили рішенням про присудження не змінює і не припиняє того зобов'язання, до примусового виконання обов'язку з якого присуджений боржник. Тому немає жодних підстав вважати, що у разі присудження відсотків за договором банківського вкладу за рішенням суду таке зобов'язання виникає не з договору, а з рішення суду про задоволення вимог вкладника.

Водночас за пунктом 1 частини шостої статті 36 Закону про гарантування вкладів під час тимчасової адміністрації не здійснюється, зокрема, задоволення вимог вкладників та інших кредиторів банку, крім виплати коштів за вкладами вкладників за договорами, строк яких закінчився, та за договорами банківського рахунку вкладників. Зазначені виплати здійснюються в межах суми відшкодування, що гарантується Фондом, в національній валюті України.

Якщо на момент ухвалення судом першої інстанції рішення про стягнення з банку відсотків по депозиту в банку вже було введено тимчасову адміністрацію, це унеможлиблює стягнення коштів у будь-який інший спосіб, аніж це передбачено Законом про гарантування вкладів фізичних осіб.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що інший підхід до задоволення вимог окремих кредиторів, у тому числі вкладників, може негативно вплинути на принцип конкурсу кредиторів, на якому ґрунтується процесуальний механізм інституту неспроможності.

У ПАТ «КБ «Фінансова ініціатива» з 24 червня 2015 року запроваджена тимчасова адміністрація, банківська ліцензія відкликана 21 травня 2019 року і з 22 травня 2019 року розпочата ліквідація цього банку.

На момент ухвалення судом першої інстанції рішення від 18 травня 2016 року в ПАТ «КБ «Фінансова ініціатива» вже було введено тимчасову адміністрацію, що унеможлиблює стягнення коштів у будь-який інший спосіб, аніж це передбачено Законом про гарантування вкладів. У цій справі суди попередніх інстанцій зазначеного не врахували.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що оскільки в період запровадження в банку тимчасової адміністрації та початку процедури його ліквідації не допускається стягнення коштів з банку у тому числі на підставі рішення суду, у задоволенні позовних вимог ОСОБА_1 в оскаржуваній частині слід відмовити.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 25 січня 2022 року у справі № 761/16124/15-ц можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103133074>.

ВП ВС відступила від правового висновку ВСУ щодо абсолютності права потерпілого в ДТП на відшкодування шкоди її заподіювачем, визначивши, що внаслідок заподіяння під час ДТП шкоди обов'язок виплатити відповідне відшкодування за Законом України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» виникає у страховика особи, яка застрахувала цивільну відповідальність (у визначених законом випадках – МТСБУ), та в особи, яка застрахувала цивільну відповідальність, якщо розмір завданої нею шкоди перевищує розмір страхового відшкодування, зокрема на суму франшизи, чи якщо страховик (МТСБУ) за законом не має обов'язку здійснити страхове відшкодування (регламентну виплату).

При добросовісній поведінці потерпілої особи та доведеності, що вона вжила розумних заходів для отримання відшкодування за рахунок страховика, а річний строк пропущено через незалежні від потерпілої особи причини, особа може отримати таке відшкодування, пред'явивши вимогу до страховика (страхової компанії) в судовому порядку протягом строку позовної давності.

Відповідальність за заподіяну потерпілому моральну шкоду, яка не охоплюється страховим відшкодуванням і полягає у його моральних стражданнях та інших немайнових втратах через спричинене з вини страхувальника ДТП, має бути співмірно компенсована останнім

14 грудня 2021 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом ОСОБА_1 (далі – позивач) до ОСОБА_2 (далі – страхувальник) та Моторного (транспортного) страхового бюро України (далі – МТСБУ) про відшкодування шкоди, за касаційною скаргою страхувальника на рішення Апеляційного суду Вінницької області від 23 листопада 2017 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Згідно з довіреністю, виданою 04 лютого 2014 року, ОСОБА_3 уповноважив позивача розпоряджатись належним йому на підставі свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу транспортним засобом марки ВАЗ та наділив іншими повноваженнями щодо транспортного засобу, про що вказав у довіреності. З огляду на вказане ОСОБА_3 як власник транспортного засобу передав позивачу наведене вище свідоцтво.

28 січня 2014 року на вул. Леніна (нова назва – Соборна) у смт Тростянці Вінницької області сталась ДТП за участю транспортного засобу, яким керував позивач, і автомобіля ВАЗ-2112 з реєстраційним номером НОМЕР_4, яким керував ОСОБА_2.

05 березня 2014 року Тростянецький районний суд Вінницької області прийняв постанову, якою визнав ОСОБА_2 винним у вчиненні адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 124 Кодексу України про адміністративні правопорушення та застосував до нього адміністративне стягнення у вигляді штрафу в розмірі 340,00 грн.

Внаслідок ДТП був пошкоджений транспортний засіб, а вартість заповдіяних матеріальних збитків становить 13 438,99 грн.

Судами встановлено, що до страховика або МТСБУ позивач у встановлені строки не звертався.

У січні 2017 року ОСОБА_1 звернувся до суду із позовом, у якому просив стягнути з ОСОБА_2, зокрема, майнові збитки, завдані внаслідок ДТП, у розмірі 13 438, 99 грн, та відшкодувати моральну шкоду.

Відмовляючи у задоволенні позову, суд першої інстанції, зокрема, виходив з того, що позивач, маючи зобов'язання та право на звернення за регламентними виплатами до МТСБУ або страхової компанії, даними про яку він достеменно володів, з такою заявою протягом одного року не звернувся, а тому втратив право на відшкодування шкоди від страховика в межах страхових виплат. Оскільки розмір шкоди не перевищує розміру страхових виплат, то й підстав для покладення відповідальності на страхувальника немає.

Суд апеляційної інстанції не погодився з таким висновком та вказав на абсолютний характер права потерпілого на відшкодування шкоди за рахунок особи, яка її завдала. Відмова потерпілого від права на одержання страхового відшкодування за договором не припиняє його права на відшкодування шкоди у деліктному зобов'язанні.

ОЦІНКА СУДУ

У страховика (МТСБУ) обов'язок здійснити страхове відшкодування (регламентну виплату) не виникає у разі навмисних дій страхувальника, спрямованих на настання страхового випадку (підпункт 37.1.1 пункту 37.1 статті 37 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» (далі – Закон №1961-IV), або у разі вчинення ним умисного кримінального правопорушення, що призвело до страхового випадку (підпункт 37.1.2 пункту 37.1 статті 37 Закону № 1961-IV).

Крім того, у страховика (МТСБУ) обов'язок здійснити страхове відшкодування (регламентну виплату) не виникає і тоді, коли має місце неналежна поведінка й з боку потерпілого <...> (підпункт 37.1.4 пункту 37.1 статті 37 Закону № 1961-IV).

Аналізуючи зазначені норми законодавства, слід дійти висновку, що законодавство у страхових правовідносинах передбачає здійснення прав та обов'язків з дотриманням принципу добросовісності всіма учасниками цих правовідносин і не дотримання цього принципу може мати наслідком відмову в захисті порушеного права, зокрема в праві на відшкодування шкоди при недобросовісній поведінці особи взагалі, та звільняє страховика від обов'язку відшкодування шкоди при недобросовісній поведінці винної особи та потерпілого.

Разом з тим у порушення принципу пропорційності законом не встановлено механізму захисту права осіб (поновлення права), які добросовісно виконують покладені на них обов'язки, якщо шкода не відшкодована не з їхньої вини. Тому тлумачення права щодо відшкодування шкоди за наслідками страхового випадку за Законом № 1961-IV, має здійснюватися з огляду на добросовісне виконання

зобов'язань та поведінки всіх учасників (добросовісна чи недобросовісна поведінка/ дії) та пропорційність інтересів усіх учасників цих правовідносин.

Підпункт 37.1.4 пункту 37.1 статті 37 Закону № 1961-IV визначає наслідком пропуску потерпілою особою річного строку подання заяви до страховика про страхове відшкодування, право страховика на відмову у виплаті регламентних виплат.

В постанові Великої Палати Верховного Суду зроблено висновок, що зазначений у підпункті 37.1.4 пункту 37.1 статті 37 Закону № 1961-IV річний строк є преклюзивним і поновленню не підлягає (постанова Великої Палати Верховного Суду від 11 грудня 2019 року у справі № 465/4287/15 (провадження № 14-406цс19)).

Поняття «преклюзивні строки» здійснення регулятивного суб'єктивного права (строк подання заяви про страхове відшкодування до страховика) не є тотожним поняттю «позовна давність» (строк захисту порушеного права особи).

Сплив строку, протягом якого потерпіла особа може реалізувати своє регулятивне суб'єктивне право (у цьому випадку протягом одного року) за рахунок страховика (страхової компанії), призводить до неможливості отримання страхового відшкодування від особи, що застрахувала відповідальність винної в ДТП особи в позасудовому порядку. Однак, законодавством не передбачено в цьому випадку припинення взагалі права на відшкодування шкоди, ані у повному обсязі, ані в обсязі страхового відшкодування. Тоді як згідно із частиною четвертою статті 267 ЦК України сплив позовної давності, про застосування якої заявила сторона у спорі, є підставою для відмови в позові.

Крім того, немає підстав вважати, що річний строк звернення з заявою про виплату страхового відшкодування є спеціальним строком позовної давності, передбаченим статтею 258 ЦК України, оскільки це суперечить змісту зазначеної норми, яка не передбачає встановлення спеціальної позовної давності в інших випадках, ніж випадки, передбачені в цій нормі.

З огляду на те, що пропуск річного строку звернення із заявою до страховика (страхової компанії) не зазначений у законодавстві (стаття 12 ЦК України) як підстава для припинення матеріального права, цей строк не може бути розцінений як преклюзивний і такий, що припиняє існуюче право на отримання відшкодування шкоди в розмірі регламентних виплат взагалі.

Відтак, аналізуючи зазначене законодавство в сукупності з загальними принципами цивільного права, як то добросовісність поведінки та спрямованість на відновлення порушеного права, слід дійти висновку, що потерпіла особа при відмові страховика (страхової компанії) у виплаті регламентних платежів у зв'язку з пропуском річного строку, має право на пред'явлення вимоги до страховика (страхової компанії) винної у спричиненні шкоди особи про відшкодування шкоди в межах страхової суми протягом строку позовної давності.

У випадку, якщо потерпіла особа звернеться до страховика (страхової компанії) за відшкодуванням шкоди з пропуском встановленого річного строку, однак доведе, що нею здійснено розумних заходів для отримання відшкодування за рахунок страховика, та строк пропущено через незалежні від потерпілої особи

причини, вона має право на відшкодування шкоди в межах страхової суми за рахунок страховика (страхової компанії) винної у спричиненні шкоди особи, у тому числі у судовому порядку.

Суд апеляційної інстанції у своїй постанові вказав на абсолютний характер права потерпілого на відшкодування шкоди за рахунок особи, яка її завдала.

З цього приводу Велика Палата Верховного Суду звертає увагу, що статтею 1194 ЦК України передбачено, що особа, яка застрахувала свою цивільну відповідальність, у разі недостатності страхової виплати (страхового відшкодування) для повного відшкодування завданої нею шкоди зобов'язана сплатити потерпілому різницю між фактичним розміром шкоди і страховою виплатою (страховим відшкодуванням).

Велика Палата Верховного Суду звертає увагу на те, що внаслідок заподіяння під час ДТП шкоди виникають цивільні права й обов'язки, пов'язані з її відшкодуванням. Зокрема, потерпілий набуває право отримати відшкодування шкоди, а обов'язок виплатити відповідне відшкодування за Законом №1961-IV виникає у страховика особи, яка застрахувала цивільну відповідальність (у визначених Законом №1961-IV випадках - МТСБУ) та в особи, яка застрахувала цивільну відповідальність, якщо розмір завданої нею шкоди перевищує розмір страхового відшкодування, зокрема на суму франшизи, чи якщо страховик (МТСБУ) за Законом №1961-IV не має обов'язку здійснити страхове відшкодування (регламентну виплату). Тобто внаслідок заподіяння під час ДТП шкоди (настання страхового випадку) винуватець ДТП не звільняється від обов'язку відшкодувати завдану шкоду, але цей обов'язок розподіляється між ним і страховиком (МТСБУ).

Тому висновок апеляційного суду про абсолютність права потерпілого на відшкодування шкоди саме за рахунок особи, яка завдала шкоди, є помилковим.

З огляду на викладене, Велика Палата Верховного Суду відступає від висновку Верховного Суду України про те, що право потерпілого на відшкодування шкоди її заподіювачем є абсолютним, і суд не вправі відмовити в такому позові з тих підстав, що цивільно-правова відповідальність заподіювача шкоди застрахована (постанови Верховного Суду України від 20 січня 2016 року у справі №6-2808цс15, від 14 вересня 2016 року у справі №6-725цс16, від 26 жовтня 2016 року у справі №6-954цс16).

Принцип повного відшкодування шкоди, закріплений у статті 1166 ЦК України, реалізується у відносинах страхування через застосування положень статті 1194 цього Кодексу. Вказана норма передбачає, що особа, яка застрахувала свою цивільну відповідальність, у разі недостатності страхової виплати (страхового відшкодування) для повного відшкодування завданої нею шкоди за загальним правилом зобов'язана сплатити потерпілому різницю між фактичним розміром шкоди і страховою виплатою (страховим відшкодуванням).

Відповідно, якщо такої різниці немає та шкода покрита в повному обсязі страховою виплатою, в такому випадку в цій справі відсутні підстави для покладення відповідальності на страхувальника.

Разом з тим суди встановили, що позивач з позовом до страховика (страхової компанії) звернувся поза межами річного строку та з відповідною

заявою в позасудовому порядку до страховика також не звертався. Звертаючись до суду, позивач не посилається на те, що незвернення до страховика (страхової компанії) було обумовлене обставинами, які не залежали від його дій, та ним було здійснено розумних, необхідних та достатніх заходів щодо такого відшкодування, а тому з огляду на вищевикладене підстав для задоволення позову немає.

Окрім того, Велика Палата Верховного Суду звертає увагу на те, що потерпіла особа у разі настання страхового випадку набуває право на відшкодування моральної шкоди. Страхове відшкодування такої шкоди охоплює лише шкоду потерпілій фізичній особі, заподіяну у зв'язку з її каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я (зокрема, смертю). У таких випадках розмір моральної шкоди, яку відшкодовує страховик винної особи, передбачений статтею 26-1 та пунктом 27.3 статті 27 Закону.

Страхувальник, який спричинив настання страхового випадку, відшкодовує моральну шкоду заподіяну у зв'язку з каліцтвом або смертю потерпілого лише у разі, якщо її розмір перевищує ліміт відповідальності страховика, та у випадку, якщо потерпіла особа просить відшкодувати моральну шкоду з інших підстав, ніж передбачені статтею 23 Закону № 1961-IV.

Суд апеляційної інстанції, частково задовольнивши вимогу про стягнення моральної шкоди, врахував те, що від часу ДТП пройшло більше трьох років, автомобіль не відремонтований, через що позивач почав нервувати, не міг спокійно спати вночі; позивачу та його сім'ї довелося користуватися послугами таксі, що викликало суттєві незручності у пересуванні, оскільки на утриманні перебуває двоє неповнолітніх дітей.

Велика Палата Верховного Суду бере до уваги те, що позивач просить стягнути моральну шкоду, яка не охоплюється страховим відшкодуванням, оскільки не стосується шкоди, заподіяної життю та здоров'ю потерпілого (згідно з статтею 23 Закону № 1961-IV) та не належить до шкоди, заподіяної майну (згідно з статтею 28 Закону № 1961-IV). Тому відповідальність за заподіяну позивачу моральну шкоду, яка полягає в його моральних стражданнях та інших немайнових втратах через спричинене з вини страхувальника ДТП, має бути співмірно компенсована останнім.

З огляду на вказане Велика Палата Верховного Суду з урахуванням меж касаційного перегляду в цій частині залишає судові рішення апеляційної інстанції про стягнення 1 000,00 грн моральної шкоди без змін.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 14 грудня 2021 року у справі № 147/66/17 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102892553>.

3. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висловленої раніше позиції Верховного Суду

3.1. Господарська юрисдикція

ВП ВС відступила від правового висновку КЦС ВС щодо порядку здійснення заміни сторони виконавчого провадження правонаступником, якщо заява про заміну сторони подана після спливу строку пред'явлення виконавчого документа до виконання, визначивши, що в разі неможливості виконання судового рішення за відсутності підстав для поновлення строків для виконання наказу суду (виконавчого листа) або якщо судове рішення не підлягає виконанню у примусовому порядку через органи виконавчої служби, правонаступник не може бути замінений у виконавчому провадженні, яке не здійснюється

18 січня 2022 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Фінансова компанія «Дніпрофінансгруп» на постанову Північного апеляційного господарського суду від 29 червня 2021 року та ухвалу Господарського суду міста Києва від 07 квітня 2021 року за заявою Товариства з обмеженою відповідальністю «Фінансова компанія «Дніпрофінансгруп» про заміну стягувача його правонаступником, поновлення строку для пред'явлення наказу до виконання та видачу дубліката наказу в межах справи за позовом Публічного акціонерного товариства «Комерційний банк «Надра» до Товариства з обмеженою відповідальністю «Альфа Вест Ойл Груп» і Товариства з обмеженою відповідальністю «Молпром-Фактор» за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідачів – Приватної фірми «Найт» про стягнення 213 381 257,22 грн, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У провадженні Господарського суду міста Києва перебувала справа за позовом ПАТ «КБ «Надра» до ТОВ «Альфа Вест Ойл Груп» і ТОВ «Молпром-Фактор» про стягнення заборгованості за кредитним договором про відкриття кредитної лінії від 15 жовтня 2008 року (далі – Кредитний договір) в межах вартості предмета іпотеки. Справа розглядалася судами неодноразово.

Постановою Київського апеляційного господарського суду від 22 березня 2012 року позовні вимоги задоволено частково; зокрема, стягнуто з ТОВ «Альфа Вест Ойл Груп» та ТОВ «Молпром-Фактор на користь ПАТ «КБ «Надра» заборгованості за Кредитним договором у межах вартості предмета іпотеки.

На виконання постанови апеляційного суду 25 травня 2012 року видано накази суду зі строком пред'явлення їх до виконання до 22 березня 2013 року включно.

10 березня 2021 року ТОВ «ФК «Дніпрофінансгруп» звернулося до Господарського суду міста Києва із заявою про заміну стягувача – ПАТ «КБ «Надра» в наказах суду про примусове виконання постанови апеляційного

суду від 22 березня 2012 року в цій справі правонаступником, поновлення заявнику строку для пред'явлення цих наказів суду до виконання та видачу їх дублікатів (далі - заява).

В обґрунтування вимоги про заміну стягувача у виконавчих документах заявник зазначив, що ТОВ «ФК «Дніпрофінансгруп» набуло право вимоги за Кредитним договором у складі лота за наслідком проведення 22 травня 2020 року електронного аукціону з продажу активів ПАТ «КБ «Надра» з укладенням з Банком 31 липня 2020 року нотаріально посвідченого договору купівлі-продажу майнових прав, за яким покупець здійснив повний розрахунок за придбані в Банку майнові права, а Банк передав у власність покупця майнові права, у тому числі право вимоги за Кредитним договором.

Заявник зауважив на тому, що з 04 червня 2015 року ПАТ «КБ «Надра» як стягувач за виконавчими документами у справі перебуває у процедурі ліквідації, у зв'язку із чим були звільнені працівники Банку, у тому числі юристи, відповідальні за претензійно-позовну роботу Банку. Зазначені обставини зумовили пропуск Банком строку для пред'явлення до виконання наказів суду в цій справі. Заявник вважав поважними причини пропуску стягувачем такого процесуального строку та просив суд його поновити в порядку статті 329 ГПК України.

Вимогу про видачу дублікатів виконавчих документів заявник обґрунтовував тим, що Банк не передав ТОВ «ФК «Дніпрофінансгруп» як правонаступнику стягувача оригіналів наказів суду у справі, що унеможливило виконання постанови апеляційного суду від 22 березня 2012 року в цій справі.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно з положеннями статті 514 ЦК України до нового кредитора переходять права первісного кредитора у зобов'язанні в обсязі і на умовах, що існували на момент переходу цих прав, якщо інше не встановлено договором або законом.

Отже, вчинення правочинів, наслідком яких є заміна особи в окремому зобов'язанні через волевиявлення сторін (відступлення права вимоги), є різновидом переходу до особи прав у матеріальних правовідносинах. Унаслідок такої заміни кредитора в матеріальному правовідношенні відбувається його заміна на іншу особу і в процесуальних правовідносинах у визначених законом випадках. Зокрема, у процесуальних відносинах правонаступник може бути замінений там, де вони є триваючими, або за умови відновлення процесуальних строків для вчинення процесуальних дій. Втрата первісним кредитором певних процесуальних прав унаслідок пропуску ним строків для вчинення процесуальних дій до моменту укладення договору відступлення права вимоги означає, що саме у такому обсязі новий кредитор може стати процесуальним правонаступником і автоматичного поновлення процесуальних прав за наслідком укладення договору відступлення права вимоги не відбувається.

У постанові від 03 листопада 2020 року у справі № 916/617/17 (провадження № 12-48гс20, пункти 74, 75) Велика Палата Верховного Суду висувала про те,

що після відкриття виконавчого провадження та до його закінчення заміна сторони виконавчого провадження (з одночасною заміною відповідного учасника справи) правонаступником здійснюється у порядку, передбаченому статтею 334 ГПК України, з урахуванням підстав, визначених статтею 52 цього Кодексу. У такому випадку приписи статті 334 ГПК України, що містить процесуальні особливості здійснення правонаступництва на стадії виконання судового рішення, застосовуються разом з положеннями статті 52 цього Кодексу.

Натомість як до відкриття виконавчого провадження, так і після його закінчення заміна учасника справи правонаступником здійснюється виключно на підставі статті 52 ГПК України. У такому випадку з огляду на відсутність відкритого виконавчого провадження заміна відповідної сторони виконавчого провадження правонаступником є неможливою. Єдиним винятком є заміна боржника або стягувача у виконавчому листі до відкриття виконавчого провадження, що окремо обумовлено в частині п'ятій статті 334 ГПК України.

Відмовляючи в задоволенні заяви, суди попередніх інстанцій встановили, що накази суду від 25 травня 2012 року у справі № 34/425 не пред'являлись до примусового виконання, як судовий процес, так і виконавче провадження на час розгляду цієї заяви відсутні, а строк для пред'явлення виконавчих документів до виконання закінчився. Зазначені обставини виключали можливість заміни стягувача правонаступником на підставі частин першої, п'ятої статті 334 ГПК України, що було правильно встановлено місцевим та апеляційним судами.

Суди встановили, що на виконання постанови апеляційного суду в цій справі, яка набрала законної сили 22 березня 2012 року, Господарським судом міста Києва 25 травня 2012 року видано накази про примусове виконання судового рішення, строк пред'явлення яких до виконання було визначено до 22 березня 2013 року відповідно до пункту 2 частини першої, пункту 1 частини другої статті 22 Закону України від 21 квітня 1999 року № 606-XIV «Про виконавче провадження» у редакції, чинній на дату видачі зазначених наказів суду.

Велика Палата Верховного Суду зазначає, що на час проведення електронного аукціону 22 травня 2020 року та укладення 31 липня 2020 року договору купівлі-продажу майнових прав строк пред'явлення до виконання наказів Господарського суду міста Києва від 25 травня 2012 року у справі № 34/425 спливав більш ніж на сім років. Отже, в набувача таких майнових прав не могло бути законних очікувань щодо реалізації ним процесуальних прав на заміну його як стягувача у виконавчому провадженні, за винятком поновлення цих строків у судовому порядку.

Відповідно до пункту 1 резолютивної частини ухвали Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 20 вересня 2021 року у справі № 34/425 відмовлено у відкритті касаційного провадження за касаційною скаргою ТОВ "ФК "Дніпрофінансгруп" на постанову апеляційного суду від 29 червня 2021 року та ухвалу суду першої інстанції від 07 квітня 2021 року в частині оскарження відмови в поновленні пропущеного строку для пред'явлення наказу до виконання, а тому рішення місцевого та апеляційного судів у зазначеній

частині в касаційному порядку не переглядаються як такі, що не підлягають оскарженню до суду касаційної інстанції в силу пункту 2 частини першої статті 287 ГПК України.

Заміна сторони виконавчого провадження правонаступником полягає в поширенні на правонаступника законної сили судового рішення з усіма її наслідками – незмінністю, неспростовністю, виключністю, преюдиційністю, виконуваністю. Отже, у випадку неможливості виконання судового рішення за відсутності підстав для поновлення строків для виконання наказу суду (виконавчого листа) або у випадку, якщо судові рішення не підлягає виконанню у примусовому порядку через органи виконавчої служби, правонаступник не може бути замінений у виконавчому провадженні, яке не здійснюється.

Разом з тим особа може бути замінена судом у порядку процесуального правонаступництва за статтею 52 ГПК України на будь-якій стадії процесу, якщо здійснюється провадження у справі за участі її правопередника щодо майна чи активів (немайнових прав), набутих цією особою в порядку матеріального правонаступництва.

У постанові від 15 вересня 2021 року у справі № 727/9430/13-ц Касаційний цивільний суд у складі Верховного Суду погодився з висновками суду першої інстанції про наявність підстав для заміни стягувача у справі, зважаючи на те, що рішення суду, яке набрало законної сили, підлягає обов'язковому виконанню, а на момент подання заяви про заміну стягувача у 2021 році судові рішення від 15 квітня 2014 року не було виконано. Разом з тим касаційний суд не погодився з висновками суду апеляційної інстанції про те, що за відсутності відкритого виконавчого провадження заміна відповідної сторони виконавчого провадження правонаступником є неможливою.

Отже, вбачається невідповідність висновків Касаційного цивільного суду у справі № 727/9430/13-ц щодо порядку здійснення заміни сторони виконавчого провадження правонаступником правовій позиції Великої Палати Верховного Суду в постановках від 03 листопада 2020 року у справі № 916/617/17 (провадження № 12-48гс20, пункти 74-75) та від 16 лютого 2021 року у справі № 911/3411/14 (провадження № 12-39гс20, пункт 6.18). З огляду на таке Велика Палата Верховного Суду відступає від висновків Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду в постанові від 15 вересня 2021 року у справі № 727/9430/13-ц.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 18 січня 2022 року у справі № 34/425 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102973874>.

ВП ВС відступила від правового висновку КЦС ВС щодо юрисдикції спору, ініційованого співвласником багатоквартирного будинку, щодо затвердження кошторису ОСББ, переліку та розміру внесків на утримання будинку, визначивши, що такий спір підлягає розгляду в порядку господарського судочинства.

Включення до порядку денного установчих зборів співвласників питання про затвердження кошторису витрат на новостворене ОСББ і розміру внесків його співвласників з оформленням відповідного рішення зборів у складі загальних питань, що розглядалися установчими зборами співвласників багатоквартирного будинку, не може бути самостійною підставою для визнання недійсним рішення зборів у зазначеній частині.

Особа, яка голосувала за відповідні питання порядку денного зборів ОСББ (або, отримавши можливість проголосувати, не заперечувала щодо ухвалення відповідного рішення), не може надалі заперечувати в суді дійсність цього рішення, прийнятого зборами ОСББ, оскільки така особа діятиме всупереч власному волевиявленню на зборах співвласників і буде таким чином вводити в оману інших співвласників, які поклалися на первісне волевиявлення цієї особи

1 лютого 2022 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку «Квартет, 16-В» на постанову Північного апеляційного господарського суду від 26 січня 2021 року та рішення Господарського суду міста Києва від 17 вересня 2020 року у справі за позовом ОСОБА_1 до Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку «Квартет, 16-В» про визнання недійсними та скасування рішень, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач є власником нежитлового приміщення АДРЕСА_1 та є членом ОСББ «Квартет, 16-В».

2 квітня 2019 року відбулися установчі збори співвласників багатоквартирного будинку з письмовим опитуванням співвласників, про що складено протокол № 1 від 17 квітня 2019 року щодо прийняття рішень з 21 питання порядку денного зборів.

Позивач, серед іншого, вважав, що при скликанні та проведенні оспорюваних установчих зборів у порушення приписів частини тринадцятої статті 6, частини дев'ятої статті 10 Закону України від 29 листопада 2001 року № 2866-III «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» (далі – Закон № 2866-III) було перевищено компетенцію з питань 9 і 10 порядку денного зборів, оскільки затвердження кошторису на утримання будинку та прибудинкової території, а також переліку і розміру внесків віднесено законом до повноважень загальних зборів співвласників, а не установчих зборів.

Представники власників квартир № 17, № 21, № 5, № 68, № 104, які брали участь в оспорюваних установчих зборах співвласників багатоквартирного будинку, не мали права голосувати на таких зборах, позаяк їх доручення не надавали обсягу відповідних повноважень для участі в установчих зборах; до листків письмового опитування не додано копій довіреностей на представників від імені власників цих квартир, тому не вбачається можливим установити наявність у них повноважень на участю зборах від імені їх довірителів.

Господарські суди задовольнили позов в частині визнання недійсними рішення № 9 «Затвердження кошторису на утримання будинку та прибудинкової території» та № 10 «Затвердження переліку та розмірів внесків» установчих зборів співвласників багатоквартирного будинку АДРЕСА_1.

Передаючи справу на розгляд Великої Палати Верховного Суду, Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду зауважив на тому, що однакове розуміння правильності розмежування судової юрисдикції в такій категорії спорів сприятиме розумній передбачуваності судових рішень та єдиному підходу у вирішенні правової проблеми визначення предметної юрисдикції у спорах між фізичними особами – співвласниками багатоквартирного будинку та ОСББ щодо визнання недійсними рішень зборів ОСББ з будь-яких питань їх порядку денного.

ОЦІНКА СУДУ

Статтею 6 Закону № 2866-III визначено загальний порядок проведення установчих зборів співвласників багатоквартирного будинку й обов'язкові рішення, які включаються до порядку денного таких зборів.

Згідно з пунктом 6 частини першої статті 3 ЦК України справедливість, добросовісність та розумність віднесені до загальних засад цивільного законодавства. Тому законодавство підлягає тлумаченню виходячи із цих засад. Зокрема, слід мати на увазі, що юридична особа вже з моменту її створення повинна мати цивільну дієздатність, яку юридична особа набуває через свої органи (частина перша статті 92 ЦК України). Отже, Закон № 2866-III необхідно тлумачити таким чином, щоб він забезпечував набуття дієздатності ОСББ через його органи з моменту реєстрації ОСББ.

Статтею 6 цього Закону не передбачено заборони щодо внесення до порядку денного установчих зборів інших питань діяльності ОСББ, зокрема щодо прийняття рішень, які віднесено статтею 10 Закону № 2866-III до виключної компетенції загальних зборів ОСББ (обрання його органів управління, вирішення інших питань організації діяльності об'єднання затвердженням первісного кошторису, визначення розміру членських внесків). Під час здійснення господарської діяльності загальними зборами можуть бути внесені зміни до кошторису за поданням правління ОСББ виходячи із компетенції правління щодо підготовки кошторису, балансу об'єднання та річного звіту відповідно до частини двадцятої статті 10 Закону № 2866-III.

Ще до державної реєстрації ОСББ воно повинне прийняти рішення про обрання членів правління ОСББ. Водночас відповідно до частини дев'ятої статті 10 Закону № 2866-III таке повноваження належить до виключної компетенції загальних зборів співвласників як вищого органу управління ОСББ. Тому Велика Палата Верховного Суду вважає, що компетенція установчих зборів ОСББ не обмежується повноваженнями, визначеними частиною тринадцятою статті 6 Закону № 2866-III, а установчі збори вправі також приймати рішення, передбачені статтею 10 цього Закону, в тому числі рішення про затвердження кошторису, визначення порядку сплати, переліку та розмірів внесків і платежів співвласників.

Прийняття рішення установчими зборами щодо всіх питань, віднесених до їх компетенції та виключної компетенції загальних зборів ОСББ відповідно до статей 6, 10 Закону № 2866-III, стосується створення та управління ОСББ як юридичною особою, що відповідно до пункту 3 частини першої статті 20 ГПК України визначає предметну юрисдикцію спору про визнання недійсним рішення установчих зборів ОСББ судам господарської юрисдикції.

З огляду на викладені вище висновки щодо юрисдикції Велика Палата Верховного Суду вбачає підстави для відступу від висновку Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного цивільного суду в постанові від 14 липня 2020 року у справі № 466/8748/16-ц про розгляд за правилами цивільного судочинства спору, ініційованого співвласником багатоквартирного будинку, щодо затвердження кошторису ОСББ, переліку та розміру внесків на утримання будинку як такого, що зроблений без застосування до правовідносин у цій справі положень пункту 3 частини першої статті 20 ГПК України про підвідомчість господарським судам спорів про створення, діяльність, управління або припинення юридичної особи. Спір про дійсність рішення установчих (загальних) зборів ОСББ, зокрема про затвердження кошторису ОСББ та розміру внесків його членів, що виник між членом ОСББ та самим ОСББ, охоплюється поняттям «управління юридичною особою» як такий, що є спором про компетенцію найвищого органу управління ОСББ приймати рішення, віднесені до його виключної компетенції.

Застосовуючи принцип добросовісності щодо поведінки співвласників багатоквартирного будинку, Велика Палата Верховного Суду зазначає, що особа, яка голосувала «за» відповідні питання порядку денного зборів ОСББ (або, отримавши можливість проголосувати, не заперечувала щодо прийняття відповідного рішення), не може в подальшому заперечувати у суді дійсність цього рішення, прийнятого зборами ОСББ, оскільки така особа діятиме всупереч власному волевиявленню на зборах співвласників і буде таким чином вводити в оману інших співвласників, які поклалися на первісне волевиявлення цієї особи.

Розглядаючи позовні вимоги ОСОБА_1, суди першої та апеляційної інстанцій не з'ясували, чи заперечував позивач проти рішень, ухвалених з питань 9, 10 порядку денного зборів ОСББ, а відтак не встановили, чи узгоджується з принципом заборони суперечливої поведінки (*venire contra factum proprium*) звернення ОСОБА_1 із позовом до ОСББ про визнання недійсними та скасування рішень із питань 9, 10 порядку денного оспорюваних зборів і чи є порушеними права позивача як співвласника майна у багатоквартирному будинку на прийняття рішень утвореним співвласниками ОСББ з огляду на те, що ОСОБА_1 брав участь у цих зборах як власник нежитлового приміщення № 108 площею 783,9 кв. м, а згідно з протоколом зборів співвласників «проти» проголосувала тільки одна особа, площа квартири якої становить 77,8 кв. м.

Рішення зборів співвласників щодо визначення розміру витрат на управління багатоквартирним будинком не може бути визнано недійсним тільки тому, що загальні збори співвласників відбулися у формі «установчих зборів», а не «загальних зборів», як це передбачено статтями 6, 10 Закону № 2866-III,

оскільки така процедура не нівелює волевиявлення самих співвласників щодо складу витрат на утримання багатоквартирного будинку (кошторису), розміру та порядку здачі співвласниками внесків на утримання спільного майна у ньому.

З огляду на це Велика Палата Верховного Суду вважає помилковими висновки судів першої та апеляційної інстанцій про те, що включення до порядку денного установчих зборів співвласників питання про затвердження кошторису витрат на новостворене ОСББ і розміру внесків його співвласників з оформленням відповідного рішення зборів у складі загальних питань, що розглядалися установчими зборами співвласників багатоквартирного будинку, може бути самостійною підставою для визнання недійсним рішення зборів у зазначеній частині.

Тому вирішення спору, що розглядається у цій справі, залежить від того, скільки голосів співвласників віддано за спірні рішення установчих зборів ОСББ та чи відповідає така кількість вимогам, установленим статтею 10 Закону № 2866-III.

За приписами частини чотирнадцятої статті 10 Закону № 2866-III рішення про визначення переліку та розмірів внесків і платежів співвласників, порядок управління та користування спільним майном, передачу у користування фізичним та юридичним особам спільного майна, а також про реконструкцію та капітальний ремонт багатоквартирного будинку або зведення господарських споруд вважається прийнятим, якщо за нього проголосувало не менш як дві третини загальної кількості усіх співвласників, а в разі якщо статутом не передбачено прийняття таких рішень, - більшістю голосів.

Отже, для визначення необхідної кількості голосів із питання визначення переліку та розміру внесків і платежів співвласників судам належить, поряд із приписами частини чотирнадцятої статті 10 Закону № 2866-III, застосовувати положення статуту ОСББ, які можуть не передбачати спеціальних вимог щодо кількості голосів, що необхідні для прийняття рішення по такому питанню, у дві третини загальної кількості голосів співвласників, і тоді зазначене питання буде вирішуватися більшістю голосів співвласників. Такі ж правила застосовуються і до рішень про затвердження кошторису на утримання будинку та прибудинкової території, оскільки кошторис визначає розмір видатків, які мають бути покриті внесками і платежами співвласників.

У цій справі судами не досліджувалися положення статуту відповідача, які були затверджені на установчих зборах, та не встановлювалося, яка кількість голосів співвласників необхідна для прийняття рішення щодо визначення розміру внесків співвласників та затвердження кошторису.

Оцінюючи доводи позивача про обов'язкове нотаріальне посвідчення довіреності від 10 березня 2019 року, відповідно до якого ОСОБА_3 уповноважила ОСОБА_7, зокрема, брати участь в установчих зборах співвласників багатоквартирного будинку АДРЕСА_1 та у письмовому опитуванні співвласників під час установчих зборів, Велика Палата Верховного Суду звертає увагу, що відповідно до частини п'ятої статті 245 ЦК України в редакції, яка діяла на час проведення оспорюваних

зборів, довіреність на право участі та голосування на загальних зборах, видана фізичною особою, посвідчується у порядку, визначеному законодавством. Законом № 2866-III не передбачено спеціальних вимог щодо посвідчення довіреності на представництво інтересів співвласника в ОСББ, а Законом № 417-VIII визначено, що голосування від імені співвласника представником здійснюється в порядку представництва згідно з вимогами цивільного законодавства (абзац п'ятий частини восьмої статті 10 цього Закону).

Оскільки рішення зборів співвласників оформлюються протоколом, який вчиняється в письмовій формі, то довіреність на участь у таких зборах має вчинятися в письмовій формі. При цьому обов'язкового нотаріального посвідчення такої довіреності законом не передбачено. Особливості представництва інтересів члена ОСББ в роботі його органів управління можуть визначатися статутом ОСББ.

З огляду на таке Велика Палата Верховного Суду вважає, що суди попередніх інстанцій дійшли правильного по суті висновку про необов'язковість нотаріального посвідчення довіреності ОСОБА_3 на право участі та голосування на загальних зборах, але з інших підстав.

Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що за змістом довіреностей, виданих ОСОБА_8, ОСОБА_9, ОСОБА_11, вбачається, що довірителями не надано своїм представникам повноважень на участь в установчих зборах співвласників багатоквартирного будинку АДРЕСА_1 з правом голосу, а також у письмовому опитуванні співвласників під час установчих зборів, оскільки вони були наділені повноваженнями на участь в загальних зборах.

Велика Палата Верховного Суду вважає такі правові висновки передчасними, оскільки вони впливали із помилкових висновків судів першої та апеляційної інстанцій про те, що установчі збори є такими, на яких не можуть вирішуватися питання, віднесені до компетенції загальних зборів ОСББ.

З огляду на викладене, Велика Палата Верховного Суду вважає правильним скасувати постанову апеляційного суду та рішення місцевого суду в частині задоволених вимог, направивши справу в цій частині на новий розгляд до суду першої інстанції для дослідження зазначених обставин, які мають значення для прийняття рішення у цій справі.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 1 лютого 2022 року у справі № 910/5179/20 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103283361>.

3.2. Цивільна юрисдикція

ВП ВС відступила від правового висновку об'єднаної палати КЦС ВС щодо строку звернення працівника до суду з позовом про стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу в разі визнання звільнення незаконним та поновлення працівника на роботі, визначивши, що середній заробіток за час вимушеного прогулу є, по суті, неотриманою заробітною платою за невиконання трудової функції не з вини працівника, на яку поширюються норми законодавства про оплату праці.

Працівник має право звернутися до суду з позовом про стягнення цього середнього заробітку без обмеження будь-яким строком згідно із частиною другою статті 233 КЗпП України та не позбавлений права після ухвалення судового рішення про поновлення його на роботі надалі звернутися до суду з позовом про стягнення на його користь середнього заробітку за час вимушеного прогулу

8 лютого 2022 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Дніпровського районного суду міста Києва та постанову Київського апеляційного суду від 25 листопада 2020 року та касаційну скаргу Національного банку України на постанову Київського апеляційного суду від 25 листопада 2020 року у цивільній справі за позовом ОСОБА_1 до Національного банку України про стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу, стягнення середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

11 грудня 2017 року наказом в. о. Голови НБУ № 3967-к директора Департаменту інспекційних перевірок банків ОСОБА_1 звільнено з роботи 11 грудня 2017 року за систематичне невиконання без поважних причин обов'язків, покладених на неї трудовим договором (пункт 3 частини першої статті 40 КЗпП України).

У січні 2018 року ОСОБА_1 звернулася до суду з позовом про скасування вказаного наказу про звільнення та поновлення на роботі.

У січні 2019 року подала заяву про збільшення позовних вимог та просила вирішити питання про стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу та за час затримки розрахунку при звільненні, проте суд відмовив у прийнятті заяви у зв'язку із пропуском процесуального строку на її подання.

17 липня 2019 року рішенням суду визнано незаконним і скасовано наказ № 3967-к від 11 грудня 2017 року про звільнення та поновлено її на роботі.

17 липня 2019 року наказом Голови НБУ № 2082-к ОСОБА_1 поновлено на посаді директора Департаменту інспекційних перевірок банків з 12 грудня 2017 року зі збереженням встановлених умов оплати праці.

Позивачка вважала, що з відповідача підлягає стягненню середній заробіток за час вимушеного прогулу за період з 12 грудня 2017 року по день ухвалення рішення. Також вказувала, що відповідач порушив строки виплати заробітної плати при звільненні 11 грудня 2017 року, оскільки повний розрахунок був здійснений лише 19 березня 2018 року, тому з відповідача підлягає стягненню середній заробіток за час затримки розрахунку при звільненні відповідно до статті 117 КЗпП України.

ОЦІНКА СУДУ

Щодо стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу

На думку Великої Палати Верховного Суду, середній заробіток за час вимушеного прогулу за своїм змістом є заробітною платою, право на отримання якої виникло у працівника, який був незаконно позбавлений можливості виконувати

свою трудову функцію з незалежних від нього причин. Такий висновок підтверджується також змістом частини другої статті 235 КЗпП України, якою визначено, що при винесенні рішення про поновлення на роботі орган, який розглядає трудовий спір, одночасно приймає рішення про виплату працівникові середнього заробітку за час вимушеного прогулу або різниці в заробітку за час виконання нижчеоплачуваної роботи.

Тобто в разі визнання звільнення незаконним та поновлення працівника на роботі держава гарантує отримання працівником середнього заробітку за час вимушеного прогулу, оскільки такий працівник був незаконно позбавлений роботодавцем можливості виконувати свою трудову функцію з незалежних від нього причин та отримувати заробітну плату.

Вказана норма права, крім превентивної функції, виконує соціальну, задовольняючи потребу працівника в засобах до існування на період незаконного звільнення. Відтак, за умови встановлення факту незаконного звільнення особи, час вимушеного прогулу працівника повинен бути оплаченим і спір розглянутим в одному позовному провадженні з вирішенням питання про поновлення на роботі, або в різних провадженнях, що не впливає на розрахунок середнього заробітку, оскільки період за який він обраховується є сталим для звільненого працівника.

Правова природа середнього заробітку за час вимушеного прогулу відрізняється від правової природи середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні. Середній заробіток за час вимушеного прогулу – це заробітна плата, а середній заробіток за час затримки розрахунку при звільненні таким не є. Заробітна плата не може сплачуватися особі, яка не перебуває в трудових відносинах з роботодавцем, який проводить виплату. При виплаті середнього заробітку за час вимушеного прогулу особа поновлюється на роботі з дня звільнення, тобто вважається такою, що весь цей час перебувала в трудових відносинах.

Отже, середній заробіток за час вимушеного прогулу є, по суті, неотриманою заробітною платою за невиконання трудової функції не з вини працівника, на яку поширюються норми законодавства про оплату праці.

Спір щодо стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу, який виник у зв'язку з незаконним звільненням працівника, який був позбавлений можливості виконувати роботу не зі своєї вини, є трудовим спором, пов'язаним з недотриманням законодавства про працю та про оплату праці.

Аналізуючи зміст частини другої статті 233 КЗпП України, можна зробити висновок, що в разі порушення роботодавцем законодавства про оплату праці працівник має право без обмежень будь-яким строком звернутись до суду з позовом про стягнення заробітної плати, яка йому належить, тобто усіх виплат, на які працівник має право згідно з умовами трудового договору та відповідно до державних гарантій, встановлених законодавством, і не залежить від здійснення роботодавцем нарахування таких виплат.

На підставі системного аналізу наведених положень трудового законодавства Велика Палата Верховного Суду висноує, що працівник має право звернутися

до суду з позовом про стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу як складової належної працівнику заробітної плати без обмеження будь-яким строком. Також, позивач не позбавлений права після ухвалення судового рішення про поновлення його на роботі в подальшому звернутися до суду із позовом про стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу, якщо такі вимоги не розглянуті у справі про поновлення на роботі.

Велика Палата Верховного Суду відступає від висновку об'єднаної палати Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду, викладеного у постанові від 10 жовтня 2019 року у справі № 369/10046/18, в якому визначено, що середній заробіток за час вимушеного прогулу не входить до структури заробітної плати, тому строк пред'явлення до суду цієї вимоги обмежується трьома місяцями з дня, коли працівник дізнався або повинен був дізнатися про порушення свого права.

Суди попередніх інстанцій помилково застосували положення частини першої статті 233 КЗпП України та зробили неправильні висновки про необхідність застосування тримісячного строку звернення до суду з вимогою про стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу, тому рішення суду першої інстанції та постанова суду апеляційної інстанції підлягають скасуванню в частині вирішення вказаної позовної вимоги з ухваленням у цій частині нового рішення.

17 липня 2019 року рішенням суду, зокрема, поновлено ОСОБА_1 на посаді директора Департаменту інспекційних перевірок банків НБУ з 12 грудня 2017 року, і того ж дня наказом Голови НБУ № 2082-к ОСОБА_1 поновлено на посаді директора Департаменту інспекційних перевірок банків з 12 грудня 2017 року із збереженням раніше встановлених умов оплати праці.

Тому середній заробіток за час вимушеного прогулу підлягає стягненню за період з 12 грудня 2017 року по 16 липня 2019 року.

Щодо стягнення середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні.

Стягнення з роботодавця (власника або уповноваженого ним органу підприємства, установи, організації) середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні (в разі невиплати з вини власника або уповноваженого ним органу належних звільненому працівникові сум у строки, зазначені в статті 116 цього Кодексу, за весь час затримки по день фактичного розрахунку) за своєю правовою природою є спеціальним видом відповідальності роботодавця, який нараховується у розмірі середнього заробітку і спрямований на захист прав звільнених працівників щодо отримання ними в передбачений законом строк винагороди за виконану роботу (усіх виплат, на отримання яких працівники мають право згідно з умовами трудового договору і відповідно до державних гарантій).

У постанові Великої Палати Верховного Суду від 30 січня 2019 року у справі № 910/4518/16 зроблено правовий висновок про те, що середній заробіток за час затримки розрахунку при звільненні за своєю правовою природою не є основною чи додатковою заробітною платою, а також не є заохочувальною чи компенсаційною виплатою (зокрема, компенсацією працівникам втрати частини заробітної плати у зв'язку з порушенням термінів її виплати) у розумінні статті 2 Закону № 108/95-ВР,

тобто середній заробіток за час затримки розрахунку при звільненні не входить до структури заробітної плати.

Велика Палата Верховного Суду надала висновок про визначення тримісячного строку звернення до суду з вимогою про стягнення середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні в постанові від 18 березня 2020 року у справі № 711/4010/13-ц (провадження № 14-429цс19), а також Верховний Суд України зробив такий висновок у постановою від 26 грудня 2011 року у справі № 6-77цс11, від 24 червня 2015 року у справі № 6-116цс15, від 06 квітня 2016 року у справі № 6-409цс16, від 11 жовтня 2017 року у справі № 311/136/16, від 08 листопада 2017 року у справі № 202/4914/16-ц.

Премія за результативність роботи за 2017 рік виплачена позивачці 19 березня 2018 року, що підтверджується платіжним дорученням.

З позовом про стягнення середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні ОСОБА_1 звернулася 09 серпня 2019 року, тобто через більше ніж один рік після виплати відповідачем премії, тоді як строк пред'явлення до суду цієї вимоги обмежується трьома місяцями з дня повного розрахунку по заробітній платі.

Позивачка заявила не лише вимогу про стягнення середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні, а й вимогу про стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу.

У положеннях статей 117, 235 КЗпП України йдеться про відповідальність роботодавця у вигляді стягнення середнього заробітку за один і той же період після звільнення найманого працівника, оскільки такий період починається днем звільнення, який є і днем остаточного розрахунку відповідно до статті 116 КЗпП України і закінчується або днем поновлення на роботі, або днем фактичного розрахунку. Тобто ОСОБА_1 просила стягнути середній заробіток за один період у подвійному розмірі, що не відповідає змісту КЗпП України, який не передбачає можливість стягнення подвійного заробітку.

Крім того, суд апеляційної інстанції обґрунтовано вказав, що ОСОБА_1 поновлено на роботі, тобто вона не має статусу звільненого працівника, а тому підстави покладення на роботодавця відповідальності за статтею 117 КЗпП України не виникли.

Ні КЗпП України, ні Законом № 108/95-ВР не передбачено відповідальності роботодавця за порушення термінів виплати заробітної плати у вигляді стягнення на користь працівника, що продовжує працювати на підприємстві, середнього заробітку за затримку розрахунку при звільненні.

Велика Палата Верховного Суду погоджується з висновками судів попередніх інстанцій про відсутність підстав для стягнення середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні та відхиляє доводи касаційної скарги ОСОБА_1 в цій частині з огляду на їх необґрунтованість.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 8 лютого 2022 року у справі № 755/12623/19 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103893132>.

ВП ВС відступила від правового висновку ВС щодо можливості заміни сторони виконавчого провадження, якщо виконавче провадження закінчене, визначивши, що в разі закінчення виконавчого провадження заявник, що звертається із заявою про заміну сторони виконавчого провадження, повинен поставити перед судом питання щодо відновлення виконавчого провадження (оскарження постанови про закінчення виконавчого провадження). За відсутності підстав для відновлення закінченого виконавчого провадження немає і підстави для процесуального правонаступництва.

Якщо ж виконавче провадження не закінчене, але виконавчий документ був повернутий стягувачу без виконання, у його правонаступника є можливість отримати право на повторне звернення з виконавчим документом до виконання за умови дотримання строків звернення виконавчого документа до виконання. Якщо ці строки пропущені, то разом із питанням процесуального правонаступництва заявник повинен звернутися із заявою про поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання. За відсутності підстав для поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання немає і підстави для процесуального правонаступництва

8 лютого 2022 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу, відкриту за заявою Товариства з обмеженою відповідальністю «Фінансова компанія «Інвестохіллс Веста» про заміну сторони у справі шляхом заміни стягувача його правонаступником, стягувач – Публічне акціонерне товариство «Банк Форум», боржники: ОСОБА_1, Приватне підприємство «Ардан», за касаційною скаргою Товариства з обмеженою відповідальністю «Фінансова компанія «Інвестохіллс Веста» на постанову Кропивницького апеляційного суду, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням суду позов ПАТ «Банк Форум» до ОСОБА_1 про стягнення заборгованості за кредитним договором задоволений.

27 січня 2011 року стягувачу у справі було видано виконавчий лист на виконання рішення суду про стягнення з ОСОБА_1 на користь ПАТ «Банк Форум» заборгованості за відповідним кредитним договором.

15 червня 2011 року державним виконавцем Кіровського відділу державної виконавчої служби Кіровоградського міжрегіонального управління Міністерства юстиції відкрито виконавче провадження.

Постановою державного виконавця Кіровського ВДВС Кіровоградського МУЮ від 19 жовтня 2012 року було повернуто вищевказаний виконавчий лист стягувачу на підставі пунктів 2 та 7 частини першої статті 47 Закону України від 21 квітня 1999 року № 606-XIV «Про виконавче провадження» (в редакції, чинній на момент виникнення відповідних правовідносин, далі – Закон № 606-XIV) та роз'яснено стягувачу, що виконавчий документ може бути повторно пред'явлений до виконання у строк до 19 жовтня 2013 року. У матеріалах справи відсутні

відомості про оскарження зазначеної постанови державного виконавця стягувачем та повторне пред'явлення відповідного виконавчого документа до виконання.

Ухвалою Ленінського районного суду міста Кіровограда від 10 квітня 2018 року в задоволенні заяви ПАТ «Банк Форум» про видачу дубліката виконавчого листа та поновлення строку на його пред'явлення у справі за позовом ПАТ «Банк Форум» до ОСОБА_1 про стягнення заборгованості за відповідним кредитним договором відмовлено.

26 березня 2019 року між ПАТ «Банк Форум» та ТОВ «ФК «Веста» було укладено договір про відступлення прав вимоги, відповідно до якого ПАТ «Банк Форум» відступило ТОВ «ФК «Веста», а ТОВ «ФК «Веста» набуло право вимоги заборгованості за договорами кредиту, у тому числі за договором кредиту.

У липні 2019 року ТОВ «ФК «Веста» звернулось до суду першої інстанції з заявою та просило замінити вибулого стягувача ПАТ «Банк Форум» на його правонаступника – ТОВ «ФК «Веста» у справі за позовом ПАТ «Банк Форум» до ОСОБА_1, ПП «Ардан» про стягнення заборгованості за кредитним договором. Ухвалою суду в задоволенні заяви ТОВ «ФК «Веста» про заміну сторони у справі, шляхом заміни стягувача його правонаступником відмовлено.

Відповідно до протоколу загальних зборів учасників ТОВ «ФК «Веста» від 06 серпня 2019 року вирішено перейменувати ТОВ «ФК «Веста» на ТОВ «ФК «Інвестохіллс Веста», у зв'язку із чим ТОВ «ФК «Інвестохіллс Веста» виступає правонаступником прав та обов'язків ТОВ «ФК «Веста».

У заяві про заміну вибулого стягувача на його правонаступника, що є предметом розгляду цієї справи, ТОВ «ФК «Інвестохіллс «Веста» просить замінити вибулого стягувача ПАТ «Банк Форум» на його правонаступника – ТОВ «ФК «Інвестохіллс Веста» у справі № 2-7763/10 за позовом ПАТ «Банк Форум» до ОСОБА_1 та ПП «Ардан» про стягнення заборгованості за кредитним договором.

ОЦІНКА СУДУ

Перед Верховним Судом постало питання щодо можливості заміни сторони виконавчого провадження, якщо виконавче провадження закінчене.

На стадії виконання судового рішення як на завершальній стадії судового провадження можлива заміна сторони у виконавчому провадженні як юридичному процесі правонаступником за наявності відкритого виконавчого провадження. Після відкриття виконавчого провадження та до його закінчення заміна сторони виконавчого провадження (з одночасною заміною відповідного учасника справи) правонаступником здійснюється у порядку, передбаченому статтею 442 ЦПК України з урахуванням підстав, визначених статтею 55 ЦПК України. У цьому випадку приписи статті 442 ЦПК України, що містить процесуальні особливості здійснення правонаступництва у виконавчому провадженні, застосовуються разом з положеннями статті 55 ЦПК України.

Натомість як до відкриття виконавчого провадження, так і після його закінчення заміна учасника справи правонаступником здійснюється на підставі статті 55 ЦПК України, а в окремих випадках також на підставі частини п'ятої статті 442 ЦПК України. Відповідно, тільки до закінчення виконавчого провадження

можна ставити питання про заміну сторони виконавчого провадження, а якщо виконавче провадження закінчене, то заміна відповідної сторони цього виконавчого провадження правонаступником є неможливою без його відновлення відповідно до умов законодавства.

Відповідно до змісту частини п'ятої статті 442 ЦПК України, частини шостої статті 12, пункту 1 частини першої, частини п'ятої статті 26, частини п'ятої статті 37 Закону про виконавче провадження поза межами відкритого виконавчого провадження як юридичного процесу стягувач користується правами у виконавчому провадженні як завершальній стадії судового провадження на підставі відповідного закріпленого статусу у виконавчому документі.

Вчинення процесуальних дій безпосередньо в межах виконавчого провадження як юридичного процесу, спрямованих на виконання судового рішення, можливе лише за умови відкритого виконавчого провадження.

Наслідком закінчення виконавчого провадження є те, що виконавче провадження, щодо якого винесено постанову про його закінчення, не може бути розпочате знову, крім випадків, передбачених Законом про виконавче провадження (абзац другий частини першої статті 40 цього Закону). Цим Законом передбачена можливість відновлення виконавчого провадження.

Водночас після закінчення виконавчого провадження не виключається можливість подальшого руху справи як у межах перегляду рішення суду (апеляційний, касаційний перегляд, перегляд за нововиявленими або виключними обставинами), так і в межах виконання рішення суду (поворот виконання, оскарження постанови про закінчення виконавчого провадження), а також у зв'язку із судовим контролем за виконанням рішення суду. Тож навіть після закінчення виконавчого провадження в учасника справи може виникати ряд процесуальних питань, пов'язаних із захистом його прав та охоронюваних інтересів.

Закінчення виконавчого провадження, у тому числі й у випадку фактичного виконання в повному обсязі рішення згідно з виконавчим документом, не виключає подальшого існування процесуальних правомочностей учасника справи в межах судового провадження, тож не має наслідком заборону здійснення процесуального правонаступництва щодо них. Питання процесуального правонаступництва в усіх випадках вирішується судом, який при його вирішенні повинен дослідити по суті обставини та підстави правонаступництва.

Враховуючи завдання виконавчого провадження як складової судового провадження, процесуальною метою заміни як сторони відкритого виконавчого провадження, так і сторони справи (стягувача у виконавчому документі) в цьому контексті є отримання виконання судового рішення в межах виконавчого провадження. За відсутності підстав відновлення виконавчого провадження, яке було закрите, досягнення цієї процесуальної мети неможливе. Тому разом із заявою щодо правонаступництва у закритому виконавчому провадженні заявник має здійснювати процесуальні дії, спрямовані на відновлення виконавчого провадження, а суд має оцінювати це в комплексі.

Якщо ж виконавче провадження на закінчене, але виконавчий документ був повернутий без виконання стягувачу, визначеному у цьому документі, у його правонаступника є потенційна можливість отримати право на повторне звернення з виконавчим документом до виконання. Але таке право залежить не тільки від реалізації процесуального правонаступництва, але й дотримання строків звернення виконавчого документа до виконання, передбачених Законом про виконавче провадження. А якщо ці строки пропущені, то разом з питанням правонаступництва має вирішуватись питання поновлення цих строків, оскільки за відсутності підстав поновлення відсутня дійсна процесуальна мета такого правонаступництва.

Отже, не можна замінити сторону виконавчого провадження, яке було закінчене, якщо не існує підстав для відновлення виконавчого провадження, з приводу чого особа має звернутися до суду, надавши переконливі аргументи щодо такого відновлення.

Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку про необхідність відступити від правових висновків, викладених у постановах Верховного Суду від 21 березня 2018 року у справі № 6-1355/10, від 15 серпня 2018 року у справі № 190/2119/14-ц, від 31 жовтня 2018 року у справі № 201/8548/16-ц, від 05 грудня 2018 року у справі № 643/4902/14-ц, від 19 лютого 2020 року у справі № 2-3897/10, відповідно до яких питання про заміну сторони виконавчого провадження правонаступником на будь-якій стадії судового провадження безвідносно відкритого виконавчого провадження, навіть після його закриття, у тій частині, яка не відповідає висновкам цієї постанови Великої Палати Верховного Суду.

Відповідно до правових висновків, зазначених у цій постанові, та встановлених належним чином судами попередніх інстанцій і не спростованих учасниками справи обставин справи Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку про правильність загального висновку апеляційного суду щодо відсутності правових підстав для задоволення заяви ТОВ «ФК «Інвестохіллс Веста» відповідно до змісту її вимоги.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 8 лютого 2022 року у справі № 2-7763/10 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104076441>.

4. Справи, розглянуті з підстав необхідності визначення юрисдикції

4.1. Справи, які підлягають розгляду в порядку кримінального судочинства

Дії НАБУ з надання запиту до Департаменту міжнародного поліцейського співробітництва, дії Департаменту із внесення до обліків Генерального секретаріату Інтерполу клопотання про публікацію циркулярного повідомлення щодо міжнародного розшуку та бездіяльність посадових осіб НАБУ щодо неповідомлення повної та об'єктивної інформації до Департаменту впливають із

відносин у межах розслідування кримінального провадження, а тому можуть розглядатися за правилами КПК України

2 лютого 2022 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом ОСОБА_1 до Національної поліції України в особі Департаменту міжнародного поліцейського співробітництва, Національного антикорупційного бюро України про визнання протиправними дій, бездіяльності, зобов'язання вчинити дії за касаційною скаргою Національного антикорупційного бюро України на рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 11 липня 2018 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 12 грудня 2018 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Детективами НАБУ здійснювалося досудове розслідування кримінального провадження № 5201600000000001 від 11 січня 2016 року.

У рамках зазначеного кримінального провадження 30 листопада 2016 року щодо ОСОБА_1 складено повідомлення про підозру у вчиненні злочинів, яке у зв'язку із неможливістю вручення ОСОБА_1 повідомлення про підозру особисто, зумовленою його відсутністю за місцем проживання, 30 листопада 2016 року під розписку вручено представнику ТОВ «Житло-Сервіс» як житлово-експлуатаційній організації за місцем проживання позивача.

Також детективом Головного підрозділу детективів НАБУ винесено постанову від 30 листопада 2016 року про оголошення підозрюваного ОСОБА_1 у розшук.

За клопотанням детектива другого відділу Третього підрозділу детективів Головного підрозділу детективів НАБУ, погодженого прокурором Другого відділу Управління процесуального керівництва, підтримання державного обвинувачення та представництва в суді Спеціалізованої антикорупційної прокуратури Генеральної прокуратури України, ухвалою суду від 06 грудня 2016 року задоволено зазначене клопотання та надано дозвіл на затримання підозрюваного ОСОБА_1 з метою його приводу для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

01 лютого 2017 року за запитом керівника Третього підрозділу детективів Головного підрозділу детективів НАБУ до обліків Генерального секретаріату Інтерполу внесено клопотання про публікацію червоного повідомлення щодо міжнародного розшуку з метою арешту та екстрадиції до України ОСОБА_1 для притягнення до кримінальної відповідальності.

Ухвалою слідчого судді від 07 квітня 2017 року щодо позивача обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою. Ухвалою Апеляційного суду міста Києва від 15 травня 2017 року скасовано ухвалу слідчого судді від 07 квітня 2017 року.

21 вересня 2017 року представник позивача звернувся з адвокатським запитом до Департаменту з проханням у межах визначених повноважень звернутися до Генерального секретаріату Інтерполу з повідомленням про скасування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою відносно ОСОБА_1, встановленого

рішенням слідчого судді від 07 квітня 2017 року, та відмову у задоволенні клопотання детектива про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою ОСОБА_1 і видалити з інформаційної системи «Інтерпол» інформацію відносно ОСОБА_1.

На зазначений запит представником позивача отримано відповідь від 27 вересня 2017 року, за змістом якої Департамент, зокрема, зазначив, що станом на 26 вересня 2017 року доручення правоохоронних органів України щодо внесення клопотання про видалення з обліків Генерального секретаріату Інтерполу відомостей про міжнародний розшук зазначеної у запиті представника позивача особи на адресу підрозділу Департаменту не надходили.

Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду передав цю справу на розгляд Великої Палати Верховного Суду, посилаючись на необхідність вирішення виключної правової проблеми, яка полягає у відсутності однакового підходу щодо визначення юрисдикції спорів стосовно оскарження дій НАБУ з надання запиту до Департаменту міжнародного поліцейського співробітництва, дій Департаменту із внесення до обліків Генерального секретаріату Інтерполу клопотання про публікацію циркулярного повідомлення щодо міжнародного розшуку, бездіяльності посадових осіб НАБУ щодо неповідомлення повної та об'єктивної інформації до Департаменту.

ОЦІНКА СУДУ

Пунктом 2 частини першої статті 16 Закону України від 14 жовтня 2014 року № 1698-VII «Про Національне антикорупційне бюро України» (тут і далі – в редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин; далі – Закон № 1698-VII) встановлено, що НАБУ здійснює досудове розслідування кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності, а також проводить досудове розслідування інших кримінальних правопорушень у випадках, визначених законом.

Як слідує з матеріалів справи, 01 лютого 2017 року за запитом керівника Третього підрозділу детективів Головного підрозділу детективів НАБУ до обліків Генерального секретаріату Інтерполу внесено клопотання про публікацію червоного повідомлення щодо міжнародного розшуку ОСОБА_1 з метою арешту та подальшої екстрадиції до України для притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення злочинів.

Станом на час виникнення спірних правовідносин міжнародний розшук каналами Інтерполу регулювався Інструкцією про порядок використання правоохоронними органами можливостей Національного центрального бюро Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів, затвердженою наказом МВС України, Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України, Держкомкордону України, Державної митної служби України, Державної податкової адміністрації України від 09 січня 1997 року № 3/1/2/5/2/2 (далі – Інструкція), яка згідно з пунктом 1.1 Інструкції визначає порядок використання правоохоронними органами України можливостей Національного центрального бюро Інтерполу в Україні (надалі - НЦБ) для співробітництва

з Генеральним секретаріатом Інтерполу та правоохоронними органами зарубіжних держав під час здійснення діяльності, пов'язаної із попередженням, розкриттям та розслідуванням злочинів, які мають транснаціональний характер або виходять за межі України.

Системне тлумачення зазначених правових норм дає підстави для висновку, що дії щодо скерування запиту про внесення до обліків Генерального секретаріату Інтерполу клопотання про публікацію червоного повідомлення щодо міжнародного розшуку особи з метою арешту та подальшої екстрадиції до України для притягнення до кримінальної відповідальності, а також подальша інформаційна взаємодія відповідного правоохоронного органу, що звернувся з таким запитом (у спірних правовідносинах НАБУ), із НЦБ не є публічно-владними управлінськими функціями. Зазначені відносини пов'язані із завданнями кримінального провадження.

Отже, НАБУ у спорі у цій справі не здійснює публічно-владні управлінські функції, що свідчить про відсутність обов'язкової ознаки адміністративної справи згідно з пунктами 1, 2 частини першої статті 4 КАС України.

Спір у цій справі виник, зокрема, у зв'язку з протиправними, на переконання позивача, діями та бездіяльністю НАБУ, вчиненими або не вчиненими останнім у межах кримінального провадження, відтак перевірка правомірності таких діянь з огляду на положення пункту 2 частини другої статті 19 КАС України знаходиться поза межами юрисдикції адміністративного суду.

Окрім цього, проаналізувавши правові норми, що регулюють міжнародний розшук особи з метою арешту та подальшої екстрадиції до України для притягнення до кримінальної відповідальності, Велика Палата Верховного Суду доходить висновку про непоширення юрисдикції адміністративних судів на оскаржувані в цій справі дії та бездіяльність Департаменту міжнародного поліцейського співробітництва.

Велика Палата Верховного Суду враховує, що за змістом відносини у цій справі не є владно-управлінськими, а оскаржувані дії та бездіяльність НАБУ та Департаменту впливають з відносин в рамках розслідування кримінального провадження, а тому доходить висновку, що цей спір не підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства, натомість питання, які ставить перед судом позивач, можуть розглядатися за правилами КПК України.

Вирішення питань щодо застосування статті 303 КПК України, а також визначення належного порядку оскарження дій та бездіяльності, що стали предметом розгляду у справі, знаходиться поза межами повноважень адміністративного суду.

Отже, доводи НАБУ щодо неналежності цієї справи до юрисдикції адміністративних судів знайшли своє підтвердження під час її розгляду в суді касаційної інстанції.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 2 лютого 2022 року у справі № 826/15154/17 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103893127>.

5. Окремі правові позиції Великої Палати Верховного Суду

Характер правовідносин, з яких виник спір щодо оскарження дій АТ «Укрзалізниця», що стосуються питань організації та планування господарської діяльності з перевезення вантажів, та їхній суб'єктний склад вказують на юрисдикцію господарських судів.

Належним способом захисту прав власника напіввагонів – суб'єкта господарювання, втрачених унаслідок запровадження АТ «Укрзалізниця» тимчасових обмежень (конвенційних заборон) на здійснення перевезень вантажів, є позовні вимоги про відшкодування шкоди, які підлягають розгляду в порядку господарського судочинства.

Позовні вимоги в частині визнання протиправними дій АТ «Укрзалізниця» щодо ухвалення відповідних розпоряджень не підлягають судовому розгляду, а питання правомірності чи неправомірності дій АТ «Укрзалізниця» мають бути з'ясовані в межах розгляду вимог про відшкодування шкоди, а не як окрема позовна вимога

11 січня 2022 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Укрметалургтранс» (далі – ТОВ «Укрметалургтранс») на постанову Центрального апеляційного господарського суду від 28 січня 2021 року у справі за позовом ТОВ «Укрметалургтранс» до Акціонерного товариства «Українська залізниця» (далі – АТ «Укрзалізниця») та Товариства з обмеженою відповідальністю «Металургтранс» (далі – ТОВ «Металургтранс») про визнання протиправними дій та стягнення збитків, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ТОВ «Укрметалургтранс» з вернулося до господарського суду з позовом про визнання протиправними дій АТ «Укрзалізниця» щодо прийняття розпоряджень № Ц-1/2-2/156 та № Ц-1/2-2/157 від 15 березня 2017 року в частині встановлення заборони на переміщення залізничного рухомого складу (приватних вагонів) у порожньому стані через лінію зіткнення у межах Донецької та Луганської областей у напрямку з територій, де органи державної влади України тимчасово не здійснюють своїх повноважень, на іншу частину території України; солідарне стягнення з АТ «Укрзалізниця» і ТОВ «Металургтранс» на користь ТОВ «Укрметалургтранс» збитків, завданих внаслідок втрати 48 напіввагонів.

Позивач вказав, що дії АТ «Укрзалізниця» щодо прийняття спірних розпоряджень є протиправними, необачними та недобросовісними, вчинені на порушення частини третьої статті 13 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), частини другої статті 13 Закону України «Про залізничний транспорт» та всупереч статті 10 Закону України «Про Раду національної безпеки і оборони України», оскільки накладають заборону на переміщення залізничного рухомого складу через лінію зіткнення на непідконтрольній державі території, такі дії призвели до втрати напіввагонів та заподіяли позивачу як власнику напіввагонів майнову шкоду.

ОЦІНКА СУДУ

Як убачається зі змісту позовної заяви, позивач – суб'єкт господарювання звернувся з вимогою про стягнення з АТ «Укрзалізниця» збитків, завданих, на його думку, втратою майна (напіввагонів) внаслідок запровадження АТ «Укрзалізниця» тимчасових обмежень (конвенційних заборон) на здійснення перевезень вантажів.

За Законом України «Про особливості утворення акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування» АТ «Укрзалізниця» утворюється як акціонерне товариство, 100 % акцій якого закріплюються в державній власності, на базі Державної адміністрації залізничного транспорту України, а також підприємств, установ та організацій залізничного транспорту загального користування, які реорганізуються шляхом злиття.

ГК України і виданими відповідно до нього кодексами, законами, транспортними статутами та іншими нормативно-правовими актами визначаються загальні умови перевезення вантажів, а також особливі умови перевезення окремих видів вантажів (вибухових речовин, зброї, отруйних, легкозаймистих, радіоактивних та інших небезпечних речовин тощо) (частина п'ята статті 306 ГК України).

Здійснюючи нормативне регулювання господарської діяльності відповідно до статті 7 ГК України, Міністерство інфраструктури України відповідно до покладених на нього завдань установлює процедуру та строки припинення або обмеження навантаження і перевезення вантажів та вантажобагажу, що зумовлено обставинами непереборної сили, воєнними діями, блокадою, епідемією або іншими обставинами, які не залежать від перевізників і власників інфраструктури залізничного транспорту загального користування і перешкоджають здійсненню перевезень, та оповіщення про це перевізників і власників інфраструктури загального транспорту загального користування (підпункт 40 пункту 4 Положення про Міністерство інфраструктури України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 червня 2015 року № 460).

Тож Міністерство інфраструктури України як орган виконавчої влади та суб'єкт владних повноважень має власну компетенцію щодо установлення процедури та строків припинення або обмеження навантаження і перевезення вантажів та вантажобагажу.

Натомість за приписами статті 4 Закону України «Про залізничний транспорт» АТ «Укрзалізниця» є суб'єктом господарювання, який відповідно до закону наділений виключною компетенцією щодо управління процесом перевезень у внутрішньому і міжнародному сполученнях; за статтею 13 цього Закону, організуючи роботу залізничного транспорту в умовах надзвичайних обставин, АТ «Укрзалізниця» вправі запроваджувати, за погодженням з центральним органом виконавчої влади в галузі транспорту, тимчасові обмеження щодо перевезень в окремі райони під час стихійного лиха, виникнення інших надзвичайних обставин, скупчення нерозвантажених транспортних засобів у пунктах призначення.

Тобто, АТ «Укрзалізниця» як суб'єкт господарювання здійснює дії з обмеження перевезень у межах своєї власної господарської компетенції щодо організації та планування господарської діяльності з перевезення вантажів.

При цьому, враховуючи наведені норми права та нормативні акти, реалізація такої складової господарського повноваження, як тимчасові обмеження щодо перевезень, здійснюється за погодженням із центральним органом виконавчої влади (тобто особою, яка здійснює владні повноваження). Однак ототожнення у зв'язку із цим організаційно-господарської функції, яка здійснюється в межах своєї компетенції суб'єктом господарювання, з владно-управлінськими функціями органу виконавчої влади - суб'єкта владних повноважень є помилковими.

Так, дійсно, за пунктом 29 Статуту залізниць України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 457 від 6 квітня 1998 року, АТ «Укрзалізниця» має право запроваджувати, за погодженням з Міністерством транспорту України, тимчасові обмеження щодо перевезень в окремі райони під час стихійного лиха, виникнення інших надзвичайних обставин, скупчення нерозвантажених транспортних засобів у пунктах призначення (відповідний пункт розташований у розділі, який охоплює регулювання організації та планування перевезення вантажів).

Наказом Міністерства транспорту України від 30 травня 2002 року № 344 було делеговано Державній адміністрації залізничного транспорту функції, визначені у статтях 29 та 63 Статуту залізниць України, щодо запровадження тимчасових обмежень перевезень в окремі райони та встановлення порядку перевезення вантажів на особливих умовах.

Аналізуючи наведені вище законодавчі акти, слід погодитися з доводами касаційної скарги про те, що створення на базі Державної адміністрації залізничного транспорту України (державної організації з основним видом діяльності – державне управління загального характеру) юридичної особи приватного права – АТ «Укрзалізниця» (товариства, суб'єкта господарювання) має наслідком правонаступництво майнових прав та обов'язків, як це передбачено частиною шостою статті 2 Закону України «Про особливості утворення акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування», однак не передбачає перехід до новоствореного товариства в порядку правонаступництва також і відповідних владних власних чи делегованих повноважень органу управління.

Тож у справі, яка переглядається, ні позивач, ні АТ «Укрзалізниця» не є суб'єктами владних повноважень, спірні дії АТ «Укрзалізниця» стосуються питань організації та планування господарської діяльності з перевезення вантажів, у межах якої сторони не наділені адміністративною процесуальною дієздатністю, а рішення АТ «Укрзалізниця», які запроваджують обмеження перевезень у власній господарській діяльності, не є нормативно-правовими актами чи актами індивідуальної дії в розумінні КАС України.

Характер спірних матеріальних правовідносин і їх суб'єктний склад, як і предмет оскарження, вказують на юрисдикцію господарських судів у спорі.

У цій справі порушенням права, на яке посилається позивач, є шкода, завдана його майну, тож ефективним способом захисту порушеного права є саме відшкодування шкоди, про що і йдеться у позові. Водночас позивач вважає за необхідне у такому спорі визнати протиправними дії АТ «Укрзалізниця» щодо встановлення заборон шляхом розгляду як окремої позовної вимоги.

Протиправність дій АТ «Укрзалізниця» в частині встановлення заборони на переміщення залізничного рухомого складу (зокрема, внаслідок прийняття розпоряджень № Ц-1/2-2/156 та № Ц-1/2-2/157 від 15 березня 2017 року (приватних вагонів) в порожньому стані через лінію зіткнення у спорі господарюючих суб'єктів є обставинами, якими позивач обґрунтовує свої вимоги та яким під час судового розгляду слід надати відповідну правову кваліфікацію.

Інше тлумачення ефективного способу захисту в такому спорі означало б, що вимоги про відшкодування шкоди (збитків) у межах приватноправових відносин не можуть бути самостійним способом захисту порушеного права і не можуть розглядатися без супутньої їм окремої вимоги про констатацію протиправності рішень (дій, бездіяльності) винної особи. Окрім того, положення ЦК України, ГК України, як і ГПК України, не передбачають такого способу захисту, як визнання протиправними дій господарюючого суб'єкта.

Ураховуючи зазначене, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що позовні вимоги в частині визнання протиправними дій АТ «Укрзалізниця» щодо прийняття розпоряджень № Ц-1/2-2/156 та № Ц-1/2-2/157 від 15 березня 2017 року не підлягають розгляду не лише в порядку господарського судочинства, але і взагалі не підлягають судовому розгляду, а питання правомірності чи неправомірності відповідних дій АТ «Укрзалізниця» підлягають з'ясуванню в межах розгляду вимог про відшкодування шкоди, а не як окрема позовна вимога.

Щодо вимог про стягнення збитків Велика Палата Верховного Суду звернула увагу на те, що суд апеляційної інстанції не виконав приписи процесуального законодавства, не переглянув справу за наявними в ній доказами відповідно до змісту спору, предмета та підстав поданого позову, помилково вказавши на неможливість надати правову кваліфікацію діям відповідача в межах господарського судочинства. Інші ж елементи складу цивільного правопорушення та докази на їх підтвердження у зв'язку з цим не були предметом дослідження апеляційного суду, у зв'язку із чим його висновки за наслідками апеляційного розгляду справи вважала передчасними і такими, що не засновані на дійсних обставинах справи та їх правовій кваліфікації.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 11 січня 2022 року у справі № 904/1448/20 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103056943>.

Вимога про відшкодування моральної шкоди, завданої незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури й суду, розмір якої перевищує мінімально встановлений законом, може бути подана в будь-якій формі з дотриманням необхідних, передбачених статтею 175 ЦПК України елементів

у позовному провадженні. Позивачем у цих справах повинна бути потерпіла особа, а відповідачем – держава в особі відповідного органу

8 лютого 2022 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за заявою ОСОБА_1 про відшкодування моральної шкоди за касаційною скаргою ОСОБА_1 на ухвалу Жовтневого районного суду міста Дніпропетровська від 17 грудня 2020 року та постанову Дніпровського апеляційного суду від 01 березня 2021 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Постановою Красногвардійського районного суду м. Дніпропетровська від 29 липня 2010 року ОСОБА_1 було притягнуто до адміністративної відповідальності, передбаченої частиною першою статті 185-3 КУпАП.

Постановою Апеляційного суду Дніпропетровської області від 27 серпня 2010 року у справі апеляційну скаргу ОСОБА_1 задоволено. Постанови Красногвардійського районного суду м. Дніпропетровська від 29 липня та від 03 серпня 2010 року скасовано. Провадження у справі про адміністративне правопорушення за частиною першою статті 185-3 КУпАП відносно ОСОБА_1 закрито у зв'язку з недоведеністю його вини в скоєнні адміністративного правопорушення.

Протягом багатьох років він неодноразово звертався до суду з різними вимогами про відшкодування моральної шкоди у зв'язку із незаконним позбавленням його свободи. Суди задовольняли такі позовні вимоги.

Позивач вважає, що вказаними судовими рішеннями стягнуто моральну шкоду, завдану лише окремим та другорядними порушеннями при здійсненні незаконного арешту, проте основна моральна шкода, якої було завдано ОСОБА_1, оцінюється заявником у загальному розмірі 1 500 000,00 грн та полягає у порушенні його прав при арешті та його відбуванні, приниженні честі, гідності та ділової репутації, необхідності докладання зусиль для налагодження звичного життя, погіршенні здоров'я тощо.

Ухвалою судді Жовтневого районного суду міста Дніпропетровська від 05 листопада 2020 року заяву ОСОБА_1 залишено без руху у зв'язку з недотриманням заявником вимог статей 175, 177 ЦПК України, а саме: не зазначено іншу сторону у справі, заява не містила підтвердження позивача про те, що ним не подано іншого позову до цього ж відповідача. Ухвалою Жовтневого районного суду міста Дніпропетровська від 17 грудня 2020 року позовну заяву ОСОБА_1 визнано неподаною та повернуто позивачу.

Апеляційний суд, залишаючи без змін ухвалу суду першої інстанції, виходив з того, що Закон України від 01 грудня 1994 року № 266/94-ВР «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» (далі – Закон № 266/94-ВР) не містить вимог щодо процесуальної форми документа, з яким особа має звернутися до суду за захистом свого порушеного права, а тому така вимога може розглядатись

у порядку позовного провадження, особа повинна звернутися до суду з позовною заявою, а суд позбавлений можливості на власний розсуд визначати відповідача у справі.

ОЦІНКА СУДУ

Законом № 266/94-ВР та наказом № 6/5/3/41 окремо визначено порядок розгляду звернень про відшкодування моральної шкоди. Так, стаття 13 зазначеного Закону визначає питання про відшкодування моральної шкоди за заявою громадянина вирішується судом відповідно до чинного законодавства в ухвалі, що приймається згідно із частиною першою статті 12 зазначеного закону. Розмір моральної шкоди визначається з урахуванням обставин справи в межах, установлених цивільним законодавством. При цьому цей Закон не передбачає розгляду вимог про відшкодування моральної шкоди іншими органами, зазначеними у цьому Законі, крім суду.

Розмір грошового відшкодування моральної шкоди визначається судом залежно від характеру правопорушення, глибини фізичних та душевних страждань, погіршення здібностей потерпілого або позбавлення його можливості їх реалізації, ступеня вини особи, яка завдала моральної шкоди, якщо вина є підставою для відшкодування, а також з урахуванням інших обставин, які мають істотне значення. При визначенні розміру відшкодування враховуються вимоги розумності і справедливості.

Крім того, Законом № 266/94-ВР також встановлено, що відшкодування моральної шкоди провадиться у разі, коли незаконні дії органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури і суду завдали моральної втрати громадянинові, призвели до порушення його нормальних життєвих зв'язків, вимагають від нього додаткових зусиль для організації свого життя. Моральною шкодою визнаються страждання, заподіяні громадянинові внаслідок фізичного чи психічного впливу, що призвело до погіршення або позбавлення можливостей реалізації ним своїх звичок і бажань, погіршення відносин з оточуючими людьми, інших негативних наслідків морального характеру (частини четверта та п'ята статті 4 цього Закону).

Разом з тим Законом № 266/94-ВР встановлено мінімальні гарантії держави на відшкодування моральної шкоди, оскільки зазначено, що відшкодування моральної шкоди за час перебування під слідством чи судом провадиться виходячи з розміру не менше одного мінімального розміру заробітної плати за кожен місяць перебування під слідством чи судом. Відшкодування моральної шкоди відповідно до частини першої статті 4 Закону № 266/94-ВР провадиться за рахунок державного бюджету.

Крім того, наказ № 6/5/3/41 містить також положення щодо строків розгляду таких звернень, форми постанови уповноваженого на розгляд цього звернення органу, форми доказів, необхідних для підтвердження шкоди, строків та порядку оскарження прийнятих постанов тощо.

Системний аналіз зазначених норм права свідчить про те, що заява про відшкодування моральної шкоди розглядається тільки судом з урахуванням

фактичних обставин щодо наявності моральної шкоди в межах, встановлених саме цивільним законодавством, з дослідженням доказів, у тому числі висновків експертизи. Такі процесуальні дії суду притаманні змагальному процесу, яким є за чинними на цей час процесуальними кодексами саме позовне провадження.

Слід при цьому звернути увагу на те, що стаття 136 ЦПК УРСР 1963 року «Прийняття заяви», яка діяла на час прийняття Закону № 266/94-ВР та час прийняття наказу № 6/5/3/41, зазначала, що суддя одноособово вирішує питання про прийняття заяви у цивільній справі, суддя відмовляє в прийнятті заяви. Одночасно стаття 137 ЦПК УРСР 1963 року визначала форму позовної заяви, відносно якої суддя мав право здійснити дії, зазначені у статті 136 цього Кодексу.

Лише у ЦПК України 2004 року, як і в наступних редакціях цього Кодексу, у параграфі 1 глави 1 розділу 3 розмежовуються поняття «заява у позовному провадженні» та «позовна заява».

За таких обставин термін «заява» при зверненні потерпілої особи до суду з вимогою про відшкодування моральної шкоди у сенсі Закону № 266/94-ВР та наказу № 6/5/3/41 слід розуміти як вимогу про відшкодування шкоди, і такі справи слід розглядати за правилами позовного провадження. При цьому не має значення назва такої вимоги, якщо з її змісту вбачаються усі складові елементи відповідно до вимог статті 175 ЦПК України. При цьому позивачем у цих справах повинна бути потерпіла особа, а відповідачем – держава в особі відповідного органу.

У полі правового аналізу в цій справі постають такі правові проблеми: чи може розглядатися судом заява про відшкодування моральної шкоди, завданої незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду, за відсутності оформленої відповідно до вимог статті 175 ЦПК України позовної заяви, що підлягає розгляду в позовному провадженні; чи існує між сторонами цих правовідносин спір про право.

Відповідно до частини шостої статті 294 ЦПК України якщо під час розгляду справи у порядку окремого провадження виникає спір про право, який вирішується в порядку позовного провадження, суд залишає заяву без розгляду і роз'яснює заінтересованим особам, що вони мають право подати позов на загальних підставах.

У цьому сенсі звертає на себе увагу положення частини третьої статті 13 Закону № 266/94-ВР, за змістом якої відшкодування моральної шкоди за час перебування під слідством чи судом провадиться виходячи з розміру не менше одного мінімального розміру заробітної плати за кожен місяць перебування під слідством чи судом.

Визначення мінімального розміру моральної шкоди свідчить про неможливість спору щодо її розміру, якщо потерпілою особою заявлено позовну заяву (заява) про відшкодування моральної шкоди саме в такому розмірі, а відтак і неможливість оцінки будь-яких доказів, що впливають на її розмір.

Відповідно до положень статті 1176 ЦК України шкода, завдана фізичній особі внаслідок її незаконного засудження, незаконного притягнення до кримінальної відповідальності, незаконного застосування запобіжного заходу, незаконного

затримання, незаконного накладення адміністративного стягнення у вигляді арешту чи виправних робіт, відшкодовується державою у повному обсязі незалежно від вини посадових і службових осіб органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду.

Передбачене статтею 4 Закону № 266/94-ВР відшкодування моральної шкоди провадиться в разі, коли незаконні дії органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури і суду завдали моральної втрати громадянину, призвели до порушення його нормальних життєвих зв'язків і вимагають від нього додаткових зусиль для організації свого життя.

Відтак моральна шкода у цих правовідносинах у випадках, передбачених статтею 1176 ЦК України та статтею 4 Закону № 266/94-ВР, відшкодовується особі, щодо якої допущено передбачені статтею 1 цього Закону дії без встановлення вини органу, що відповідає за відшкодування такої шкоди. Факт спричинення моральної шкоди, як і її розмір, що перевищує мінімально встановлений законом, підлягають встановленню та доведенню при розгляді відповідної вимоги, поданої у будь-якій формі з дотриманням необхідних, передбачених статтею 175 ЦПК України елементів у позовному провадженні.

У справі, що була передана на розгляд Великої Палати Верховного Суду, ОСОБА_1 звернувся до суду із заявою про відшкодування моральної шкоди, завданої незаконним арештом, у розмірі 1 500 000,00 грн. Вказаний розмір не є мінімальним розміром відшкодування моральної шкоди, що встановлений законом, а значно більший від гарантованого державою мінімального розміру відшкодування моральної шкоди, який повинен визначити суд у будь-якому випадку. У зв'язку із зазначеним, із врахуванням позиції Великої Палати Верховного Суду, викладеної вище, такі вимоги підлягають розгляду в порядку позовного провадження, де позивачем є сама потерпіла особа, відповідачем має бути держава в особі відповідного органу.

З огляду на зазначене суди першої та апеляційної інстанцій у цій справі правильно вважали, що у контексті цієї справи та своєї заяви ОСОБА_1 мав звернутися до суду з вимогою саме в порядку позовного провадження з дотриманням вимог, передбачених положеннями статей 175, 177 ЦПК України, а тому оскаржувані судові рішення підлягають залишенню без змін.

Доводи касаційної скарги про те, що Закон № 266/94-ВР дозволяє звернутися до суду саме із заявою про відшкодування моральної шкоди без зазначення відповідача, а не лише з позовною заявою, є безпідставними, оскільки, як зазначалося вище, у цьому випадку заявник просить про відшкодування моральної шкоди в більшому розмірі, ніж визначений частиною третьою статті 13 цього Закону, що вимагає доведення визначеного ним розміру на підставі наданих ним доказів. При цьому орган державної влади, що представляє державу у цих правовідносинах, у свою чергу має право на спростування цього розміру.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 8 лютого 2022 року у справі № 201/10234/20 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104076189>.

У разі укладення орендодавцем договору оренди земельної ділянки з новим орендарем та реєстрації за ним права оренди ще до закінчення строку дії первинного договору оренди та до вичерпання встановленого первинним договором оренди строку для повідомлення первинним орендарем про своє бажання скористатися переважним правом щодо укладення цього договору оренди на новий строк, переведення прав та обов'язків орендаря або визнання недійсним договору оренди земельної ділянки, укладеного орендодавцем із новим орендарем, не є ефективними способами захисту переважного права первинного орендаря. Належним способом захисту є вимога про визнання укладеною додатковою угоди до договору оренди та про визнання відсутнім права оренди наступного орендаря

25 січня 2022 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу, відкриту за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «ПОГРЕБИЩЕНСЬКЕ» до ОСОБА_1 та ОСОБА_2 про переведення прав та обов'язків орендаря за касаційною скаргою представника Товариства з обмеженою відповідальністю «ПОГРЕБИЩЕНСЬКЕ» - адвоката на постанову Вінницького апеляційного суду від 28 жовтня 2020 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 та ТОВ «ПОГРЕБИЩЕНСЬКЕ» 15 листопада 2009 року уклали первинний договір оренди щодо земельної ділянки площею 3,5683 га, яка розташована на території Розкопанської сільської ради Погребищенського району Вінницької області, для ведення товарного сільськогосподарського виробництва. Цей первинний договір оренди був зареєстрований у Вінницькій регіональній філії Центру Державного земельного кадастру, про що у Книзі записів державної реєстрації договорів оренди землі вчинений запис від 20 липня 2010 року.

Відповідно до пункту 8 первинного договору оренди цей договір укладений на 10 років, він набирає чинності після підписання його сторонами та державної реєстрації. Первинний договір оренди набрав чинності після його державної реєстрації, тому строк його дії закінчився 20 липня 2020 року.

20 січня 2020 року ОСОБА_1 та ОСОБА_2 уклали спірний договір оренди. 30 січня 2020 року за ОСОБА_2 було зареєстровано право оренди земельної ділянки строком на 10 років.

У травні 2020 року ТОВ «ПОГРЕБИЩЕНСЬКЕ» на адресу ОСОБА_1 направило лист-повідомлення про бажання скористатись своїм переважним правом та продовжити дію первинного договору оренди на новий строк. До цього листа-повідомлення додало проект додаткової угоди до первинного договору оренди.

ТОВ «ПОГРЕБИЩЕНСЬКЕ» вважає, що його переважне право на укладення первинного договору оренди на новий строк, передбачене цим первинним договором та законом, було порушене і підлягає захисту шляхом переведення на нього прав та обов'язків орендаря за спірним договором оренди, укладеним відповідачами.

Відмовляючи у задоволенні позову, апеляційний суд вказав, що переведення прав та обов'язків за спірним договором оренди на позивача не є належним способом захисту відповідного переважного права позивача. Належним способом захисту відповідного порушеного переважного права позивача є визнання спірного договору оренди недійсним.

ОЦІНКА СУДУ

Суди попередніх інстанцій встановили, що на момент укладення та державної реєстрації права оренди, а саме договору оренди від 20 січня 2020 року з новим орендодавцем (ОСОБА_2), був чинним договір, укладений позивачем та орендодавцем у 2009 році щодо тієї самої земельної ділянки, строк дії якого не закінчився, і той факт, що цей договір в установленому договором чи законом порядку розірваний, є неукладеним, нікчемним або визнаний недійсним судом, не підтверджено.

Законодавець передбачає різні способи продовження строку дії договору оренди на новий строк, які можуть полягати у визначенні для сторони договору необхідності вдатися до активних дій для отримання бажаного результату або, навпаки, у вказівці для досягнення бажаного результату утриматися від певних дій.

Також відповідно до частин першої-п'ятої статті 33 Закону про оренду землі по закінченню строку, на який було укладено договір оренди землі, орендар, який належно виконував обов'язки за умовами договору, має переважне право перед іншими особами на укладення договору оренди землі на новий строк (поновлення договору оренди землі), повідомивши про намір скористатися переважним правом на укладення договору оренди землі на новий строк орендодавця до спливу строку договору оренди землі у строк, установлений цим договором, але не пізніше ніж за місяць до спливу строку договору оренди землі.

Аналіз змісту цієї статті дає підстави стверджувати, що вона містить два законодавчих механізми такого поновлення: а) укладення договору оренди землі на новий строк з орендарем, який має переважне право перед іншими особами (частини друга-п'ята статті 33 Закону про оренду землі); б) поновлення (продовження) існуючого договору оренди землі на той самий строк і на тих же умовах, які були передбачені договором, у загальному порядку; при цьому таке поновлення не передбачає наявності інших осіб, які виявили намір орендувати відповідну земельну ділянку (після закінчення строку дії існуючого договору), тобто в ситуації, коли переважне право орендаря не виникає (частина шоста статті 33 Закону про оренду землі).

При цьому стаття 33 Закону про оренду землі не передбачає застосування такого спеціального способу його захисту, як переведення на нього прав орендаря.

Поряд із цим застосування статті 362 ЦК України за аналогією не є можливим, оскільки відносини з оренди земельної ділянки єдиного власника не є подібними до відносин з продажу частки у праві спільної часткової власності. Крім того, спосіб захисту, не вказаний у законі, може застосовуватись (зокрема і за аналогією) лише в разі, якщо жодний спосіб, передбачений законом, не є ефективним у певних правовідносинах. У цьому випадку в законі наявна прогалина, і суд заповнює її, застосовуючи не передбачений законом спосіб (у тому числі за

аналогією). Натомість у законодавстві, що підлягає застосуванню у цій справі, прогалини немає, бо законом передбачений ефективний спосіб захисту (постанова Великої Палати Верховного Суду від 26 травня 2020 року у справі № 908/299/18, пункт 67).

Статтею 33 Закону про оренду землі (у відповідній редакції, чинній у спірний період), визначено як підстави поновлення договору оренди землі, так і порядок такого поновлення шляхом укладення відповідної додаткової угоди до договору оренди землі. Право сторони на оскарження в суді відмови або зволікання з укладенням додаткової угоди в контексті спірних правовідносин означають право сторони на звернення до суду для укладення додаткової угоди.

Додаткова угода до договору оренди землі відповідно до пункту 1 частини першої статті 27 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» є підставою для державної реєстрації права оренди на новий строк у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно.

Разом із цим Велика Палата Верховного Суду зазначає, що визнання недійсним договору оренди, який порушує переважне право, не є ефективним способом захисту, адже задоволення цієї позовної вимоги не здатне поновити майнову сферу позивача, а тому вимога не відповідає ефективному способу захисту. Сам по собі факт визнання недійсним договору оренди, укладеного з новим орендарем, не зумовлює автоматичного поновлення переважного права попереднього орендаря, яке підлягає захисту у спосіб, установлений законом, а саме шляхом визнання укладеною додаткової угоди до договору оренди.

Як вже зазначалось, за обставинами цієї справи, ОСОБА_1 уклав спірний договір оренди з ОСОБА_2, за яким було зареєстроване право оренди, ще до закінчення строку дії первинного договору оренди та до вичерпання встановленого первинним договором оренди строку для повідомлення первинним орендарем про своє бажання скористатись переважним правом щодо укладення цього договору оренди на новий строк.

У постанові від 1 квітня 2020 року у справі № 610/1030/18 Велика Палата Верховного Суду сформулювала висновок, що якщо особа, якій належить право оренди земельної ділянки (первинний орендар) за законодавством, що було чинним до 1 січня 2013 року, після настання цієї дати не зареєструвала її право в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно, то укладення наступного договору оренди того ж майна під час дії первинного договору оренди може порушити відповідне право первинного орендаря у разі, коли на підставі наступного договору оренди відповідна земельна ділянка передана у користування наступному орендареві, а право останнього - зареєстроване у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно. Така реєстрація унеможливує внесення запису до вказаного реєстру про право оренди тієї ж ділянки первинним орендарем.

За таких умов, якщо первинний орендар має право на укладення договору оренди (додаткової угоди до неї), то наявні два різні порушення прав первинного орендаря: з боку орендодавця (який відмовляється укласти додаткову угоду

до договору оренди) та з боку наступного орендаря (який незаконно заволодів майном - правом оренди - шляхом реєстрації цього права). Тому належним способом захисту прав первинного орендаря відповідають дві позовні вимоги - про спонукання до укладення додаткової угоди (тобто про визнання такої угоди укладеною) та про визнання відсутнім права оренди наступного орендаря. Судове рішення про визнання відсутнім права відповідно до пункту 9 частини першої статті 27 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» є підставою для державної реєстрації припинення права оренди.

З огляду на вищевикладене належним способом захисту переважного права орендаря – ТОВ «ПОГРЕБИЩЕНСЬКЕ» є вимога про визнання укладеною додаткової угоди до договору 2009 року, а тому постанову суду апеляційної інстанції про відмову в позові про переведення прав та обов'язків орендаря слід залишити без змін.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 25 січня 2022 року у справі № 143/591/20 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104415080>.

Судове рішення про стягнення заборгованості з основного боржника за зобов'язаннями, ухвалене після завершення процедури виділу з такого боржника новоствореної юридичної особи, не може мати преюдиційного значення для останньої щодо її прав та обов'язків як субсидіарного боржника і не може бути підставою для заміни основного боржника у виконавчому документі на двох боржників – основного боржника та субсидіарного.

Водночас кредитор не позбавлений можливості звернутися до суду з окремим позовом до новоствореної юридичної особи як до субсидіарного боржника за зобов'язаннями, які виникли в первісного боржника до завершення процедури виділу

20 квітня 2022 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Публічного акціонерного товариства «Київгаз» (далі – ПАТ «Київгаз») на ухвалу Господарського суду міста Києва від 22 квітня 2021 року та постанову Північного апеляційного господарського суду від 14 липня 2021 року у справі позовом ПАТ «Київгаз» до Акціонерного товариства «Київенерго» (далі – АТ «Київенерго»), Приватного акціонерного товариства «ДТЕК Київські електромережі» (далі – ПрАТ «ДТЕК Київські електромережі»), Комунального підприємства виконавчого органу Київради (Київської міської державної адміністрації) «Київтеплоенерго» (далі – КП «Київтеплоенерго») про стягнення 314 994 674,72 грн, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позачерговими загальними зборами акціонерів ПАТ «Київенерго», оформленими протоколом від 13 листопада 2017 року, прийнято рішення про реорганізацію ПАТ «Київенерго», шляхом виділу з нього нового акціонерного товариства – ПрАТ

«ДТЕК Київські електромережі», а 16 лютого 2018 року проведена державна реєстрація ПрАТ «ДТЕК Київські електромережі», що вбачається з відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань.

Як установили суди при розгляді справи, з розподільчих балансів станом на 30 вересня 2017 року та станом на 28 лютого 2018 року вбачається, що всі обов'язки за окремими зобов'язаннями, які існували у ПАТ «Київенерго» до виділу, були чітко розподілені між останнім та ПрАТ «ДТЕК Київські електромережі». При цьому зобов'язання за публічним договором № 295905/17 від 29 грудня 2016 року не були передані від ПАТ «Київенерго» до ПрАТ «ДТЕК Київські електромережі», яке не є правонаступником ПАТ «Київенерго» у спірних правовідносинах.

23 липня 2019 року АТ «Київгаз» пред'явило ПАТ «Київенерго» вимогу про негайне виконання зобов'язань за договором № 295905/17 від 29 грудня 2016 року.

7 лютого 2019 року рішенням Господарського суду міста Києва у справі № 910/2615/18 стягнуто з АТ «Київенерго» заборгованість за договором № 295905/17 від 29 грудня 2016 року. Тобто на момент вирішення спору у цій справі виділ ПрАТ «ДТЕК Київські електромережі» був завершений, вказана юридична особа вже існувала та була у встановленому порядку зареєстрована в Єдиному державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань.

18 листопада 2019 року на виконання рішення від 7 лютого 2019 року у цій справі Господарський суд міста Києва видав відповідний наказ.

У квітні 2021 року ПАТ «Київгаз» звернулося до Господарського суду міста Києва із заявою про заміну сторони у виконавчому документі – наказі у справі № 910/2615/18 з АТ «Київенерго» на двох боржників – АТ «К.ЕНЕРГО» (як основного боржника) та ПрАТ «ДТЕК Київські електромережі» (як субсидіарного боржника).

Покликалося, зокрема, на зміну назви відповідної сторони такого провадження з АТ «Київенерго» на АТ «К.ЕНЕРГО», а також на те, що оскільки ПрАТ «ДТЕК Київські електромережі» створене шляхом виділу з ПАТ «Київенерго», то воно в силу приписів частини третьої статті 109 ЦК України вважається субсидіарним боржником за зобов'язаннями ПАТ «Київенерго», які виникли до завершення процедури виділу.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до частини третьої статті 109 ЦК України юридична особа, що утворилася внаслідок виділу, несе субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями юридичної особи, з якої був здійснений виділ, які згідно з розподільчим балансом не перейшли до юридичної особи, що утворилася внаслідок виділу. Юридична особа, з якої був здійснений виділ, несе субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями, які згідно з розподільчим балансом перейшли до юридичної особи, що утворилася внаслідок виділу.

Зі змісту положень частин третьої та четвертої статті 109 ЦК України убачається, що субсидіарна відповідальність нової юридичної особи, створеної

шляхом виділу з основного боржника, може наставати щодо зобов'язань, які виникли до виділу та створення нової юридичної особи.

Подібні положення містяться в частині п'ятій статті 86 Закону України «Про акціонерні товариства», де визначено, що акціонерне товариство, з якого здійснюється виділ, несе субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями, які перейшли до товариства, що виділилося, згідно з розподільним балансом. Товариство, що виділилося, несе субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями, які виникли у товариства, з якого здійснюється виділ, перед виділом, але не перейшли до товариства, що виділилося.

Отже, оскільки внаслідок виділу зберігається і юридична особа, з якої було здійснено виділ, і створюється нова юридична особа, в законі закріплено положення про взаємну субсидіарну відповідальність зазначених юридичних осіб за зобов'язаннями, боржником за якими була юридична особа, з якої здійснено виділ, та які існували перед виділом.

Згідно із частинами першою та другою статті 619 ЦК України договором або законом може бути передбачена поряд з відповідальністю боржника додаткова (субсидіарна) відповідальність іншої особи. До пред'явлення вимоги особі, яка несе субсидіарну відповідальність, кредитор повинен пред'явити вимогу до основного боржника. Якщо основний боржник відмовився задовольнити вимогу кредитора або кредитор не одержав від нього в розумний строк відповіді на пред'явлену вимогу, кредитор може пред'явити вимогу в повному обсязі до особи, яка несе субсидіарну відповідальність.

Отже, кредитор може пред'явити вимогу в досудовому порядку або звернутися до суду з окремим позовом до субсидіарного боржника в порядку позовного провадження.

У таких випадках субсидіарний боржник є не правонаступником основного боржника, а особою, яка є додатково відповідальною за зобов'язанням основного боржника в силу прямого припису закону.

У цивільно-правовому зобов'язанні може виникати, зокрема, солідарна та субсидіарна відповідальність. Відповідно до частини першої статті 543 ЦК України у разі солідарного обов'язку боржників (солідарних боржників) кредитор має право вимагати виконання обов'язку частково або в повному обсязі як від усіх боржників разом, так і від будь-кого з них окремо. Субсидіарна ж відповідальність має додатковий характер, який полягає, зокрема, в тому, що в разі, якщо вимога кредитора в повному обсязі задоволена основним боржником, додатковий боржник до відповідальності не притягується. Тому під час виконання зобов'язань важливо визначити вид відповідальності; від цього залежить порядок пред'явлення вимоги кредитора, а також порядок виконання зобов'язання боржником.

Судове рішення, яким вирішено спір між кредитором та основним боржником щодо стягнення заборгованості та визначено розмір такої заборгованості, не може мати преюдиційного значення для субсидіарного боржника (подібна правова позиція викладена в постанові Верховного Суду від 12 травня 2020 року у справі № 921/730/13-г/3).

При цьому в разі коли первісний боржник зобов'язань перед кредитором за розподільчим балансом не передавав та залишається основним боржником за зобов'язаннями, щодо яких винесено судові рішення, стягувач не втрачає права та можливості звернення до особи, яку він вважає субсидіарним боржником, з окремим позовом.

При розгляді справи про звернення кредитора з позовом до субсидіарного боржника останній може заперечувати проти суми заборгованості за зобов'язанням, навіть якщо вона встановлена судовим рішенням у справі за позовом кредитора до основного боржника, зокрема доводити, що сума боргу є меншою або відсутня взагалі.

Заміна ж основного боржника у виконавчому документі на двох боржників - основного та субсидіарного - без існування судового рішення щодо останнього позбавить субсидіарного боржника можливості реалізації в повному обсязі своїх процесуальних прав, які б він мав можливість реалізувати під час позовного провадження.

Судове рішення про стягнення заборгованості з АТ «Київенерго» як основного боржника за зобов'язанням, які виникли з публічного договору № 295905/17, прийняте після завершення процедури виділу новоствореної юридичної особи – ПрАТ «ДТЕК Київські електромережі», не встановлює обставин субсидіарної відповідальності ПрАТ «ДТЕК Київські електромережі», не може мати преюдиційного значення для останнього щодо його прав та обов'язків як субсидіарного боржника, у зв'язку із чим відсутні підстави для задоволення заяви ПАТ «Київгаз» про заміну основного боржника у виконавчому документі на двох боржників - АТ «К.ЕНЕРГО» (змінено назву з АТ «Київенерго») як основного боржника та ПрАТ «ДТЕК Київські електромережі» як субсидіарного. Водночас судовим рішенням щодо основного боржника ПАТ «Київгаз» не позбавлялося можливості звернутися до суду з окремим позовом до ПрАТ «ДТЕК Київські електромережі» як до субсидіарного боржника за зобов'язаннями, які виникли у АТ «Київенерго» до завершення процедури виділу.

Правові висновки, викладені у постановках Великої Палати Верховного Суду від 26 червня 2019 року у справі № 905/1956/15 та постанові від 16 червня 2020 року у справі № 922/4519/14, стосуються обставин заміни первісного боржника у виконавчому провадженні двома боржниками – основним і субсидіарним у разі створення нової юридичної особи шляхом виділу з основного боржника після ухвалення остаточного судового рішення щодо зобов'язань останнього, які виникли до завершення процедури виділу.

Ураховуючи викладене, суди попередніх інстанцій дійшли правильного висновку про відмову в задоволенні заяви ПАТ «Київгаз» про заміну боржника у виконавчому документі, однак помилково вважали, що основною підставою такої відмови є наявність рішення у справі № 910/2615/18, яким відмовлено у задоволенні позовних вимог ПАТ «Київгаз» до ПрАТ «ДТЕК Київські електромережі» як до правонаступника АТ «Київенерго» та солідарного боржника АТ «Київенерго» за зобов'язанням, яке виникло в АТ «Київенерго» перед ПАТ «Київгаз» за публічним

договором № 295905/17, не застосувавши норми матеріального права про умови та порядок субсидіарної відповідальності боржника.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 20 квітня 2022 року у справі № 910/2615/18 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104292231>.

6. Справи, прийняті до провадження Великою Палатою Верховного Суду

1. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 1 лютого 2022 року

Справа № 750/319/18 (провадження № 14-10 цс 22)

Сторони: ОК «ЖБК «Голосіївський квартал» до ОСОБА_1 про стягнення коштів за кооперативними договорами та за зустрічним позовом ОСОБА_1 до ОК «ЖБК «Голосіївський квартал» про відшкодування матеріальної та моральної шкоди.

Суддя-доповідач: Пророк В.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду.

Опис: КЦС ВС вважає за необхідне відступити від висновків ВП ВС, викладених у постановою від 24 квітня 2019 року у справі 509/577/18, від 29 травня 2019 року у справі № 592/2083/15-ц, шляхом їх конкретизації та визначення, що асоційований член обслуговуючого кооперативу не наділений правомочностями, які б відповідали ознакам поняття корпоративних прав, а тому спори між асоційованим членом та обслуговуючим кооперативом не є такими, що виникають з корпоративних відносин.

2. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 1 лютого 2022 року

Справа №923/199/21 (провадження №12-1гс22)

Сторони: прокурор – керівника Каховської місцевої прокуратури в інтересах держави в особі Херсонської обласної ради та Департаменту соціального розвитку Херсонської ОДА до КЗ Херсонської обласної ради «Каховський геріатричний пансіонат», ТОВ «Укртранссервіс-Груп» про визнання недійсними додаткових угод та стягнення коштів.

Суддя-доповідач: Пільков К.М.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду.

Опис: КГС ВС вважає за необхідне відступити від висновку КЦС ВС, викладеного у постанові від 15 грудня 2021 року у справі 488/6719/14-ц в частині застосування пункту 2 частини 2 статті 141 ЦПК України щодо покладення судових витрат по сплаті судового збору на прокурора.

3. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 2 лютого 2022 року

Справа №914/2350/18 (провадження № 12-83гс21)

Сторони: ПАТ «Львівський електроламповий завод «Іскра» до АТ «Мегабанк», Приватного нотаріуса Львівського міського нотаріального округу про визнання протиправними рішень про прийняття у власність майна, визнання протиправними та скасування рішень про реєстрацію права власності у межах справи за заявою ТОВ «Львівський завод РЕМА» до ПАТ «Львівський електроламповий завод «Іскра» про банкрутство.

Суддя-доповідач: Ткач І.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду.

Опис: КГС ВС вважає за необхідне відступити від правового висновку, викладеного у постанові КЦС ВС від 27 жовтня 2021 року у справі № 545/1883/20, яким встановлено, що задоволення вимоги про скасування рішення державного реєстратора про державну реєстрацію права власності призведе до відновлення порушених прав позивача, і не потребує для застосування додаткових способів захисту, таких як поновлення права власності з таких підстав.

4. Суд, який направив справу: ККС ВС

Дата прийняття ухвали: 2 лютого 2022 року

Справа №756/10060/17 (провадження №13-3кс22)

Суддя-доповідач: Британчук В.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку ККС ВС, виключну правову проблему становить питання визначення допустимості/недопустимості доказів, а саме висновку експерта, якщо рішення, на підставі якого проводилось експертне дослідження, прийняте слідчим, що не входить до групи слідчих, яким доручено розслідування.

5. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 2 лютого 2022 року

Справа № 523/2357/20 (провадження № 14-11 цс 22)

Сторони: ОСОБА_1 до державного виконавця Першого Суворовського відділу державної виконавчої служби Південного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Одеса) про заміну сторони у виконавчому провадженні.

Суддя-доповідач: Пророк В.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку КЦС ВС, існує очевидна необхідність формування єдиної правозастосовчої практики у справах про заміну сторони виконавчого провадження у разі смерті боржника та застосування при цьому положень статей 1281 та 1282 ЦК України, а також вирішення питання можливості такої заміни з урахуванням змін до законодавства про виконавче провадження за ЗУ «Про виконавче провадження», який набрав чинності 05 жовтня 2016 року, відповідно до яких положення щодо

закінчення виконавчого провадження у разі смерті, оголошення померлим або визнання безвісно відсутнім стягувача чи боржника викладене як імперативне (пункт 3 частини першої статті 39 ЗУ «Про виконавче провадження»).

6. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 2 лютого 2022 року

Справа № 754/8750/19 (провадження № 14-202цс21)

Сторони: ОСОБА_1 до ОСОБА_2, третя особа – ПАТ «Український професійний банк», про звернення стягнення на предмет іпотеки та за зустрічним позовом ОСОБА_2 до ОСОБА_1, ПАТ «Український професійний банк» про визнання недійсним договору відступлення права вимоги за кредитним договором, визнання іпотечного договору припиненим.

Суддя-доповідач: Сімоненко В.М.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду.

Опис: КЦС ВС вважає з а необхідне відступити від висновків, викладених у постановках КЦС ВС від 12 грудня 2018 року у справі № 758/3453/16-ц та КГС ВС від 01 жовтня 2019 року у справі № 5016/1284/2012, від 06 жовтня 2021 року, у справі № 922/3371/19, відповідно до яких факт відступлення банком іншій особі права вимоги за укладеним з позичальником кредитним договором є підставою для припинення договору іпотеки, який забезпечує виконання основного зобов'язання.

7. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 2 лютого 2022 року

Справа № 202/4233/16-ц (провадження № 14-222цс21)

Сторони: ОСОБА_1 до ОСОБА_2, Державної служби інтелектуальної власності України про визнання патенту України на корисну модель недійсним та зобов'язання вчинити певні дії.

Суддя-доповідач: Штелик С.П.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду.

Опис: КЦС ВС вважає за необхідне відступити від висновку, викладеного у постанові КГС ВС від 09 жовтня 2018 року у справі № 910/13287/17, відповідно до якого на вимоги про визнання патенту недійсним та зобов'язання вчинити певні дії поширюється загальний строк позовної давності тривалістю у три роки.

8. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 2 лютого 2022 року

Справа № 761/25659/21 (провадження № 14-4цс22)

Сторони: НАЗК до АТ «НАК «Нафтогаз України», ОСОБА_1, КМУ про припинення дії контракту.

Суддя-доповідач: Пророк В.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: порушення правил предметної чи суб'єктної юрисдикції спору.

Опис: КЦС ВС вважає за необхідне визначити юрисдикцію спору за позовом НАЗК про припинення дії контракту між головою правління та АТ «НАК «Нафтогаз України».

9. Суд, який направив справу: ККС ВС

Дата прийняття ухвали: 3 лютого 2022 року

Справа № 415/2182/20 (провадження N 51-139км21)

Суддя-доповідач: Лобойко Л.М.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку ККС ВС, існує необхідність вирішення питання про те, чи підлягають кримінальній відповідальності за статтю 437 КК особи, котрі не здійснюють військового й політичного керівництва державою-агресором, не наділені службовою компетенцією чи іншими можливостями впливати на прийняття рішень щодо планування, підготовки, розв'язування чи ведення агресивної війни, агресивних воєнних дій та/або контролювати їх виконання, однак задіяні як співвиконавці в заходах, що за змістом становлять участь у веденні такої війни чи воєнних дій.

10. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 22 лютого 2022 року

Справа № 806/5244/15 (провадження № 12-3гс22)

Сторони: ПАТ «Державний експортно-імпортний банк України» в особі філії АТ «Укрексімбанк» в м. Житомирі до Департаменту реєстрації Житомирської міської ради про визнання дій протиправними та зобов'язання вчинити певні дії.

Суддя-доповідач: Катеринчук Л.Й.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду.

Опис: КГС ВС вважає за необхідне відступити від правового висновку, викладеного у постанові КАС ВС від 09 грудня 2020 року у справі № 819/3419/15, зокрема про те, що постанова адміністративного суду у справі, якою скасовано реєстраційні дії щодо створення з порушенням закону юридичної особи у процедурі злиття двох юридичних осіб, є судовим рішенням щодо припинення юридичної особи, до якого мають застосовуватися положення статті 38 ЗУ «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців»; виконання рішення суду про скасування запису про державну реєстрацію такої новоствореної юридичної особи має наслідком її припинення як юридичної особи.

11. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 22 лютого 2022 року

Справа № 910/18214/19 (провадження № 12-8гс22)

Сторони: ОСОБА_1 до АТ КБ «Приватбанк», Міністерства фінансів України, ФГВФО про визнання договорів недійсними.

Суддя-доповідач: Катеринчук Л.Й.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку КГС ВС, існує виключна правова проблема щодо однакового застосування частин третьої, четвертої статті 5 ГПК України, пункту 7 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення механізмів регулювання банківської діяльності» при розгляді спорів про визнання недійсними правочинів з відчуження акцій неплатоспроможного банку на користь держави.

12. Суд, який направив справу: КАС ВС

Дата прийняття ухвали: 5 квітня 2022 року

Справа № 520/13981/21 (провадження № 11-33ап22)

Сторони: АО до уповноваженої особи ФГВФО на ліквідацію ПАТ «Діамантбанк» про визнання дій протиправними, зобов'язання вчинити певні дії.

Суддя-доповідач: Золотніков О.С.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду.

Опис: КАС ВС вважає за необхідне відступити від правового висновку, викладеного у постанові ВП ВС від 16 січня 2019 року у справі № 686/23317/13-а в частині визначення неналежності спорів стосовно отримання відповідей на адвокатські запити до юрисдикції адміністративного суду

13. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 13 квітня 2022 року

Справа № 199/3152/20 (провадження № 14-224цс21)

Сторони: ОСОБА_1 та ОСОБА_2, в інтересах яких діє адвокат, до АТ КБ «Приватбанк» про стягнення трьох відсотків річних та пені.

Суддя-доповідач: Сімоненко В.М.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду.

Опис: КЦС ВС вважає за необхідне уточнити правовий висновок, викладений у постанові ВП ВС від 20 березня 2019 року у справі № 761/26293/16-ц, в частині визначення переліку та критеріїв інших обставин, які суд враховує при зменшенні розміру неустойки при застосуванні частини третьої статті 551 ЦК України.

14. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 13 квітня 2022 року

Справа № 362/2707/19 (провадження № 14-21цс22)

Сторони: ОСОБА_1 до ОСОБА_2, ОСОБА_3, ОСОБА_4, третя особа – приватний нотаріус Васильківського районного нотаріального, про визнання недійсними договорів дарування, скасування їх державної реєстрації та витребування майна з чужого незаконного володіння.

Суддя-доповідач: Сімоненко В.М.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду України.

Опис: КЦС ВС вважає за необхідне відступити від правового висновку, викладеного у постановах ВСУ від 02 вересня 2015 року у справі № 6-1168цс15 та від 16 серпня 2017 року у справі № 2608/12111/12, про те, що при застосуванні статті 388 ЦК України у подібних правовідносинах витребувати можна лише індивідуально визначене майно, або майно яке виділено в натурі.

15. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 20 квітня 2022 року

Справа № 357/380/20 (провадження № 14-20цс22)

Сторони: ТОВ «Агрофірма «Матюші» до ОСОБА_1, ТДВ «Шамраївський цукровий завод», державного реєстратора КП «Агенція адміністративних послуг» про визнання недійсним договору про надання права користування земельною ділянкою (емфітевзис) та скасування запису про державну реєстрацію речового права на нерухоме майно.

Суддя-доповідач: Ситнік О.М.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку КЦС ВС, в судовій практиці спостерігається неоднаковий підхід для вирішення питання щодо розподілу судових витрат у разі закриття касаційного провадження в судах різних юрисдикцій.

16. Суд, який направив справу: ОП КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 20 квітня 2022 року

Справа № 477/2330/18 (провадження № 14-31цс22)

Сторони: керівника Миколаївської місцевої прокуратури № 2 Миколаївської області в інтересах держави в особі ГУ Держгеокадастру у Миколаївській області до ОСОБА_1, ОСОБА_2, ОСОБА_3 про примусове припинення права власності на земельні ділянки.

Суддя-доповідач: Ситнік О.М.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку КЦС ВС, виключна правова проблема полягає у розмежуванні підстав та умов для примусового припинення права власності й права користування землею.

17. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 28 квітня 2022 року

Справа № 522/179/16-ц (провадження № 14-17цс22)

Сторони: НБУ до ОСОБА_1, ПАТ «Імексбанк», третя особа – ФГВФО про стягнення заборгованості.

Суддя-доповідач: Сімоненко В.М.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: КЦС ВС вважає, що існує виключна правова проблема щодо застосування положень ЗУ «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» у поєднанні з положеннями частини четвертої статті 559 ЦК України, у редакції до набрання чинності ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення кредитування», а саме полягає у визначенні моменту, з якого починається перебіг шестимісячного строку для пред'явлення кредитором вимоги до поручителя за зобов'язаннями боржника – банку в ліквідації: з моменту початку процедури ліквідації банку чи з моменту акцептування кредиторських вимог за основним зобов'язанням.

18. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 28 квітня 2022 року

Справа № 910/22858/17 (провадження № 12-5гс22)

Сторони: АТ «Сбербанк» до ДП «Донецька залізниця», третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача – ПАТ «Українська залізниця», про стягнення заборгованості.

Суддя-доповідач: Власов Ю.Л.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду та Верховного Суду; виключна правова проблема.

Опис: Перша виключна правова проблема пов'язана із суперечливістю судової практики щодо застосування законодавства про мораторій на звернення стягнення на активи АТ «Укрзалізниця» за зобов'язаннями ДП «Донецька залізниця». Окрім того, КГС ВС вбачає виключну правову проблему в питанні щодо того, чи є висновок ВС про незастосування норми права до певних правовідносин з підстав її невідповідності Конституції України та принципам верховенства права обов'язковим для виконавця, суду та інших учасників правовідносин. Також КГС ВС вважає за необхідне відступити від висновку, викладеного у постановах ВП ВС, ОП КГС ВС та КГС ВС про те, що правовий висновок, який міститься у постанові ВС, якою справу направлено на новий розгляд, не означає остаточного формування судом касаційної інстанції правового висновку у даній справі, а відтак не підлягає врахуванню іншими судами.

19. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 2 травня 2022 року

Справа № 201/909/20 (провадження № 14-34цс22)

Сторони: ОСОБА_1 до Первинної профспілкової організації співробітників АТ КБ «Приватбанк» про визнання незаконним та скасування рішення комітету профспілкової організації.

Суддя-доповідач: Ситнік О.М.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду.

Опис: КЦС ВС вважає за необхідне відступити від правового висновку, викладеного у постановках КГС ВС від 01 грудня 2021 року у справі № 910/10754/20 та КАС ВС від 18 червня 2018 року у справі № 804/2581/16, відповідно до яких право представляти інтереси всього трудового колективу, а не лише членів профспілки має профспілка, яка уклала колективний договір з адміністрацією підприємства.

7. Справи, повернуті Великою Палатою Верховного Суду на розгляд касаційних судів

1. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 11 січня 2022 року

Справа № 910/13136/20 (провадження № 12-84гс21)

Сторони: Підприємство з іноземними інвестиціями «Бі енд Пі, ЛТД» у формі ТОВ та Компанія «Бош Інтернешнл Інк» до Солом'янського районного ВДВС м. Київ ГТУЮ у м. Києві, ТОВ «Д-Трейд 2015», ДП «СЕТАМ» про визнання права.

Суддя-доповідач: Рогач Л.І.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку КГС ВС, існує колізія між окремими положеннями ГПК України, що регулюють залишення позову без розгляду у зв'язку з несплатою позивачем суми забезпечення судових витрат, оскільки частина шоста статті 125 цього Кодексу передбачає, що в разі невнесення у визначений судом строк коштів для забезпечення витрат на професійну правничу допомогу суд за клопотанням відповідача має право залишити позов без розгляду, а пункт б частини першої статті 226 цього Кодексу встановлює імперативну вимогу щодо залишення позову без розгляду у зв'язку з тим, що позивач у визначений судом строк не вніс кошти для забезпечення судових витрат відповідача і той подав заяву про залишення позову без розгляду.

Позиція ВП ВС: колегія суддів КГС ВС не стверджувала про наявність глибоких розходжень у наведеній нею судовій практиці; не виклала правову проблему, яка б потребувала узгодження висновків ВС, зроблених за результатами розгляду справ судами різних юрисдикцій; відсутні також і посилання суду касаційної інстанції на справи, у яких виникає проблема правозастосування, кількісні показники,

які б свідчили про їх непоодинокий характер, посилання на те, що судами було сформовано різну правову позицію при вирішенні справ у подібних правовідносинах.

2. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 11 січня 2022 року

Справа № 27/1046 (провадження № 12-81гс21)

Суддя-доповідач: Пільков К. М.

Сторони: скарга ФОП Бондаренко І.О. на дії державного виконавця Шевченківського районного ВДВС у місті Києві Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Київ) щодо відмови у зупиненні вчинення виконавчих дій і зняття арештів з корпоративних прав, які належать боржнику, та зобов'язання винести постанову про зупинення вчинення виконавчих дій у справі за заявою ОСОБА_1 до ФОП Бондаренко І.О. про визнання банкрутом.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: порушення правил предметної або суб'єктної юрисдикції.

Опис: На думку КГС ВС, існує необхідність визначення юрисдикції спору про визнання неправомірним і скасування рішення державного виконавця про відмову у зупиненні вчинення виконавчих дій і зняття арештів з корпоративних прав, які належать боржнику (щодо якого порушено справу про банкрутство).

Позиція ВП ВС: відсутнє посилання на рішення судів (суду) касаційної інстанції (палати, об'єднаної палати) як на підставу порушення правил предметної чи суб'єктної юрисдикції судами (судом) попередньої інстанції.

3. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 26 січня 2022 року

Справа № 922/1374/20 (провадження № 12-86гс21)

Сторони: НБУ до ТОВ «Саландер», ТОВ «АКП-Трейдінг», ТОВ «АКП Харків-Інвест», ОСОБА_1.

Суддя-доповідач: Власов Ю. Л.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду та Верховного суду.

Опис: КГС ВС вважає за необхідне відступити від правового висновку, викладеного у постановках ВП ВС від 19 червня 2019 року у справі № 643/17966/14-ц та від 15 червня 2021 року у справі № 922/2416/17 та постанові КЦС ВС від 31 липня 2019 року у справі № 643/10533/13-ц щодо того, що за умов відсутності в реєстрі відомостей про права інших осіб на нерухоме майно або їх обтяжень особа, яка добросовісно покладалася на ці відомості, тобто не знала і не мала знати про існування таких прав чи обтяжень, набуває право на таке майно вільним від незареєстрованих прав інших осіб та обтяжень, право іпотеки припиняється, відомості про іпотеку поновленню не підлягають, а позов про звернення стягнення на предмет іпотеки не підлягає задоволенню.

Позиція ВП ВС: правовідносини у справах №922/1374/20, яка переглядається, та справах, від висновку у яких висловив намір відступити КГС ВС, не є подібними.

4. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 26 січня 2022 року

Справа № 916/1748/21 (Провадження № 12-85гс21)

Сторони: ОСОБА_1 до Одеської обласної організації Політичної партії «Партія Шарія», голови Політичної партії «Партія Шарія», Південного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Одеса) про визнання протиправними та скасування розпоряджень, протоколів позачергової конференції та зобов'язання вчинити певні дії.

Суддя-доповідач: Рогач Л.І.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду.

Опис: КГС ВС вважає за необхідне відступити від висновку, викладеного у постанові ВП ВС від 23 березня 2021 року у справі № 761/3540/20 про те, що питання членства в партії відносяться до внутрішньоорганізаційної діяльності політичної партії, шляхом конкретизації, що це не стосується питання припинення членства (виключення), яке може бути оскаржено до суду з підстав порушення положень статуту партії.

Позиція ВП ВС: правовідносини, що виникли у справах № 916/1748/21 та № 761/3540/20, не є подібними.

5. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 26 січня 2022 року

Справа № 554/7761/20 (провадження № 14-3цс22)

Сторони: голова правління ПАТ «Національна акціонерна компанія «Надра України» до ГС «Останній Bastion», ОСОБА_1, ТОВ «Останній Bastion» про захист честі, гідності та ділової репутації фізичної особи.

Суддя-доповідач: Ситнік О.М.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду.

Опис: КЦС ВС вважає за необхідне відступити від правового висновку, викладеного у постанові ВП ВС від 07 грудня 2021 року у справі № 905/902/20, де ВП ВС застосувала частину третьої статті 277 ЦК України та зробила висновок про те, що негативна інформація, поширена про особу, вважається недостовірною, якщо особа, яка її поширила, не доведе протилежного (презумпція добропорядності).

Позиція ВП ВС: у справі № 905/902/20 ВП ВС не робила власного висновку щодо застосування частини третьої статті 277 ЦК України, а лише фактично процитувала абзац шостий пункту 15 постанови Пленуму ВСУ від 27 лютого

2009 року № 1 «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи».

6. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 2 лютого 2022 року

Справа № 910/14224/20 (провадження № 12-80гс21)

Сторони: АТ «Нікопольський завод феросплавів» до АТ КБ «ПриватБанк» про визнання зобов'язань припиненими.

Суддя-доповідач: Ткач І.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку КГС ВС, до числа ключових належить питання про те, чи є належним обраний позивачем спосіб захисту прав (законних інтересів) у вигляді визнання зобов'язань припиненими, оскільки обрання позивачем неналежного способу захисту є самостійною підставою для відмови в позові, та яким саме має бути відповідний спосіб захисту у цій справі.

Позиція ВП ВС: КГС ВС не обґрунтував наявність глибоких розходжень у судовій практиці щодо застосування однієї і тієї ж норми права, в тому числі наявність правових висновків суду касаційної інстанції, які прямо суперечать один одному у справах з подібними правовідносинами; не виклав правову проблему, яка б потребувала узгодження висновків ВС, зроблених за результатами розгляду справ судами різних юрисдикцій; відсутні також і посилання суду касаційної інстанції на справи, у яких виникає проблема правозастосування з подібними правовідносинами; відсутні посилання на кількісні та якісні показники, які б свідчили про те, що передача цієї справи на розгляд ВП ВС необхідна для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовчої практики.

7. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 16 лютого 2022 року

Справа № 373/86/21 (провадження № 14-12цс22)

Сторони: ОСОБА_1 до Переяслав-Хмельницької РДА Київської області, ОСОБА_2, третя особа – Дівичківська сільська рада Переяслав-Хмельницького району Київської області, про визнання незаконним і скасування розпорядження про приватизацію земельної ділянки та визнання недійсним державного акта на землю.

Суддя-доповідач: Ситнік О.М.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду та Верховного Суду.

Опис: КЦС ВС вважає за необхідне відступити від висновку, викладеного у постановках ВС від 23 жовтня 2019 року у справі № 920/1461/13, від 16 липня 2020 року у справі № 904/4673/19, від 14 січня 2021 року у справі № 640/3901/20 та від 21 грудня 2021 року у справі № 640/21735/18 щодо можливості оскарження у касаційному порядку постанов апеляційного суду,

які не перешкоджають подальшому провадженню у справі, а також уточнити висновок ВП ВС, висловлений у постанові від 27 жовтня 2020 року у справі № 127/18513/18 щодо неможливості касаційного оскарження постанови апеляційного суду, якою було скасовано ухвалу суду першої інстанції, яка перешкоджала подальшому провадженню у справі, а справу повернуто до того ж суду для продовження розгляду не лише у зв'язку з тим, що позов розглянуто по суті судами обох інстанцій, а в будь-якому випадку подання касаційної скарги на таку постанову апеляційного суду.

Позиція ВП ВС: у касаційних судах та ВП ВС склалася однозначна практика застосування норм процесуального законодавства щодо можливості перегляду постанов апеляційних судів усіх юрисдикцій (окрім кримінальної), у яких за результатами розгляду ухвал суду першої інстанції про закриття провадження у справі чи про залишення позовної заяви (заяви) без розгляду справа поверталася для продовження розгляду до суду першої інстанції.

8. Суд, який направив справу: КАС ВС

Дата прийняття ухвали: 22 лютого 2022 року

Справа № 805/1312/16-а (провадження № 11-29ап22)

Сторони: ТОВ «ТД «ЕКО-ВУГІЛЛЯ УКРАЇНИ» до НБУ, ФГВФО, відділу державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців Шевченківського району Реєстраційної служби ГТУЮ в м. Києві про визнання протиправними, скасування постанов та рішень, зобов'язання вчинити певні дії.

Суддя-доповідач: Гриців М.І.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: КАС ВС вважає за необхідне відступити від правового висновку, викладеного у постанові КГС ВС від 29 жовтня 2019 року у справі № 922/1391/18, ухвалі ВП ВС від 25 березня 2020 року у справі № 808/1628/18 про те, що не може бути переглянуте за виключними обставинами судове рішення, яким відмовлено у задоволенні позову, з підстав встановлення Конституційним Судом України неконституційності (конституційності) закону, іншого правового акта, чи їх окремого положення, застосованого (не застосованого) судом при вирішенні справи, якщо рішення суду ще не виконане.

Позиція ВП ВС: в ухвалі про передачу КАС ВС не навів ґрунтовних підстав необхідності відступлення від висновків щодо застосування норми права у подібних правовідносинах.

9. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 22 лютого 2022 року

Справа № 909/50/18 (провадження № 12-4гс22)

Сторони: ОСОБА_1 до ТОВ «КГД-БУД» про визнання недійсними рішень зборів учасників ТОВ «КГД-БУД».

Суддя-доповідач: Катеринчук Л.Й.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема; відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду.

Опис: На думку КГС ВС, існує необхідність уточнити правовий висновок, викладений у постанові ВП ВС від 08 червня 2021 року у справі № 906/1336/19 щодо можливості оскарження до суду рішення загальних зборів учасників господарського товариства особою, яка станом на дату прийняття цього рішення була учасником товариства, проте на дату подання такого позову не є учасником товариства, у разі, якщо в обґрунтування підстав недійсності спірних рішень у позовній заяві вона посилається на порушення порядку скликання та проведення зборів або оскаржує рішення загальних зборів з обох підстав.

Позиція ВП ВС: ВП ВС не вбачає у правовому питанні, переданому на її розгляд для уточнення правової позиції з можливим відступом від висновків, викладених нею у справі № 906/1336/19, наявності глибоких і довгострокових розходжень у судовій практиці у справах з аналогічними питаннями. КГС ВС не обґрунтовано, в чому вбачається складність застосування відповідних положень законодавства у зазначеній правовій ситуації, невизначеність поставлених судом правових питань на нормативному рівні, неможливість подолання проблеми існуючими процесуальними механізмами.

10. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 13 квітня 2022 року

Справа № 761/11792/16-ц (провадження № 14-227цс21)

Сторони: ОСОБА_1 до ОСОБА_2, третя особа – ПАТ «Західкомбанк», про стягнення грошових коштів.

Суддя-доповідач: Сімоненко В.М.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду.

Опис: КЦС ВС вважає за необхідне відступити необхідне відступити від висновку щодо застосування статті 52 ЗУ «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» (щодо черговості та порядку задоволення вимог до банку, оплати витрат та здійснення платежів) та статті 58 ЗУ «Про банки і банківську діяльність» (щодо відповідальності банку за своїми зобов'язаннями), викладеного в постанові ВП ВС від 28 вересня 2021 року у справі № 761/45721/16-ц, а також вважає, що підлягає уточненню пункт 115 постанови ВП ВС від 28 вересня 2021 року у справі № 761/45721/16-ц, який стосується тлумачення статті 58 ЗУ «Про банки і банківську діяльність» щодо відповідальності пов'язаних осіб банку виключно перед банком, а не перед його кредиторами, оскільки саме вони і є тими особами, які фактично визначають політику банку.

Позиція ВП ВС: колегія суддів КЦС ВС, передаючи справу № 761/11792/16-ц до ВП ВС фактичного не погоджується із правовою позицією, яка викладена у постанові ВП ВС від 28 вересня 2021 року у справі № 761/45721/16-ц (провадження

№ 14-122цс20) та вважає за необхідне відступити від неї. Водночас незгода із її позицією не є підставою для передачі справи до розгляду відповідно до статті 403 ЦПК України, а тому вважає таку передачу невмотивованою.

11. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 20 квітня 2022 року

Справа № 905/857/19 (провадження № 12-бгс22)

Сторони: ТОВ «Логітекс сістемс» до ПАТ «ДТЕК Шахта Комсомолець Донбасу» про визнання банкрутом.

Суддя-доповідач: Власов Ю.Л.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку КГС ВС, у судовій практиці відбувається неоднакове застосування судами норми пункту 94 розділу VIII «Прикінцеві та перехідні положення» ЗУ «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» у редакції, чинній на час спірних правовідносин. Тому є необхідність уточнення ВП ВС правових висновків, викладених у постанові від 10 лютого 2021 року у справі № 805/3362/17-а.

Позиція ВП ВС: ВП ВС дійшла висновку про відсутність на цей час у цій справі виключної правової проблеми. ВП ВС вже був зроблений висновок щодо застосування норми пункту 94 розділу VIII «Прикінцеві та перехідні положення» ЗУ «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» у редакції, чинній на час спірних правовідносин до відносин сплати боржником у цій справі єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

12. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 28 квітня 2022 року

Справа №759/20550/18 (провадження №61-4625ск21)

Сторони: ОСОБА_1 до ГУР МОУ за участю третіх осіб –ТОВ «Інвест-будресурс», Київської міської ради, Департаменту охорони культурної спадщини Виконавчого комітету Київської міської ради – про зобов'язання відновити пам'ятку історії місцевого значення.

Суддя-доповідач: Гудима Д.А.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку КЦС ВС, існує необхідність формування єдиної правозастосовчої практики у сфері охорони культурної спадщини, зокрема, у спосіб звернення окремих фізичних осіб до суду з позовами про захист культурної спадщини шляхом відновлення пам'ятки архітектури.

Позиція ВП ВС: у провадженні ВП ВС були справи, у яких позивачами за позовами про захист культурних прав не були власники чи носії інших речових прав на відповідні об'єкти (постанови від 23 травня 2018 року у справі № 914/340/17 (пункт 6.26), від 26 червня 2018 року у справі № 914/582/17 (пункти 7.34-7.38)).

13. Суд, який направив справу: ККС ВС

Дата прийняття ухвали: 4 травня 2022 року

Справа №344/2995/15-к (провадження №51-8361км18)

Суддя-доповідач: Григор'єва І.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку ККС ВС, виключну правову проблему становить питання щодо застосування положень статей 36, 37, 110 КПК у контексті оформлення повноважень прокурора (групи прокурорів) у кримінальному провадженні та впливу недодержання законодавчих приписів на оцінку зібраних у справі фактичних даних.

Позиція ВП ВС: висловлюючи незгоду з правовим висновком ОП ККС ВС, викладеним у постанові від 22 лютого 2021 року у справі № 754/7061/15 щодо тлумачення змісту статей 36, 37, 110 КПК та обов'язковості належного процесуального оформлення повноважень прокурора (групи прокурорів) у справі, колегія суддів не обґрунтувала неефективності правового регулювання цього питання в аспекті охоронюваних прав, свобод та інтересів учасників кримінального провадження. Незгода колегії суддів зі сформованою позицією щодо тлумачення певних норм права без умотивування правової невизначеності питання та за відсутності посилань на приклади різного підходу до правозастосування не свідчить про наявність виключної правової проблеми.

14. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 12 травня 2022 року

Справа № 922/2960/17 (провадження № 12-9гс22)

Сторони/предмет: ТОВ «Омега Плюс Харків» до ТОВ «Омега Плюс Харків» про визнання банкрутом.

Суддя-доповідач: Пільков К. М.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку КГС ВС, існує виключна правова проблема щодо (I) застосування абзацу другої частини другої статті 42 КУзПБ (абзацу другої частини першої статті 20 Закону про банкрутство) в системному зв'язку з нормами, які регулюють інститут майнової поруки; (II) застосування норм права щодо визначення моменту початку перебігу позовної давності у спорі за вимогами боржника/арбітражного керуючого про визнання недійсними правочинів, укладених боржником. Окрім того, наявні підстави для відступу від правового висновку, викладеного у постанові ККС ВС у справі від 13 травня 2019 року у справі № 172/1341/16-ц щодо початку відліку позовної давності після порушення процедури ліквідації.

Позиція ВП ВС: КГС ВС не виклав правову проблему, яка б потребувала узгодження висновків ВС, зроблених за результатами розгляду справ судами різних юрисдикцій, відсутні також посилання суду касаційної інстанції на справи, у яких виникає проблема правозастосування, їх кількісні показники, які б свідчили про їх непоодинокий характер, відсутнє посилання на те, що судами було сформовано різну правову позицію при вирішенні справ у подібних правовідносинах.

Дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду. Рішення, внесені до ЄДРСР, за період із 01.01.2022 по 31.05.2022 / Упоряд. департамент аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду / Відпов. за вип.: Секретар ВП ВС Л. І. Рогач. Київ, 2022. Вип. 32. – 74 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень Великої Палати. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua